

Kaitseliidu 1927. a. tegevuse aruanne.

(Andmetel 1. jaan. 1927. a. kuni 1. apr. 1928. a.)

A. Organisatsioon ja juhtimine.

a. Juhtimine ja koosseis.

1924. aasta 1. detsembri sündmuste tagajärjel uuesti organiseeritud kaitseliit on kujunenud välja võimsaks jõuks Eesti iseseisvuse ja kodanikkude julgeoleku kaitseks.

Kaitseliit koosneb kõikidest rahvakihtidest — omanikkudest töölisteni, kellele on kallid vaba Eesti ja kes oma pealike juhtimisel on valmis vabatahtlikult kanda ohvreid igasuguse võõra vägivalda vastu, kes kavatseks kukutada meil maksvat põhiseaduslikku riigikorda.

Kaitseliidu juhtivad organid võib jagada kahte ossa:

- 1) nimetatavad juhid ja
- 2) valitavad kollegiaalsed organid.

Kogu kaitseliidu väljaõppe, operatiivala ja organiseerimise üldjuhiks on kaitseliidu ülem kindral-major Johannes Roska, kes juba 1925. a. vabariigi valitsuse poolt määrati sellele ametkohale.

Kaitseliidu peastaabi ülemaks, alates 1. jaan. 1927. a. on kolonel-leitnant Jaan Maide.

Peastaabi töö on jaotatud kolme osakonna vahel ja nimelt:

1. osakond — õpe ja sport;
2. „ — propaganda ja
3. „ — majandus.

Võttes arvesse järjest kasvavat tööd kaitseliitlaste väljaõppe ja spordi alal, suurendati möödunud aastal peastaabi õppeosakonna koosseisu ühe juhtiva pealiku võrra, — ja just nimelt spordipealikuga.

Major H. Freiberg'i lahkumisel kaitseliidust asub õppe- ja spordiala juhtimisele õppe-

ja spordipealik major A. Balder, kellele abiks määratakse õppealal — õppepealik kapten A. Parts ja spordialal — spordipealik nooremleitnant E. Lepp.

Propagandaala juhtimine jääb endiselt propagandapealiku V. Neggo kätte ja majandusala juhtimine — D. Pullisaare hooleks.

Majanduslikku ja seltskondlikku ala korraldavad vanematekogu moodustub 1925. a. valitud järgmistest seltskonnategelastest: esimees kindral J. Laidoner, abiesimehed härrad K. Einbund ja A. Anderkopp, liikmed: härrad K. Päts, J. Tõnisson, J. Jaakson, H. Koppel, K. Maurits, H. Orav, J. Jakobson, H. Lauri, A. Kohver, A. Saar, kindral Pöder ja kol.leitnant O. Luiga. Ülalnimetatule lisaks valiti 15. jaan. 1927. a. keskkogu poolt vanematekogu liikmeteks veel härrad O. Tief ja O. Köster.

Keskjuhatusse, mille koosseisu kaitseliidu põhikirja järele kuuluvad kaitseliidu ülem ja peastaabi ülem, olid valitud alaliste liikmetena härrad K. Päts ja kolonel-leitnant J. Unt; samuti valiti keskkogu poolt tagasi loosi läbi väljalangenud leitnant O. Suursööt; kandidaatideks olid härrad E. Saar ja K. Terras.

Keskjuhatuse revisjoni komisjoni valiti keskkogu poolt kolonel-leitnant F. Pinka, major E. Saulep ja härra Fr. Uibopuu, kandidaatideks — kapten J. Lepp ja major K. Soo.

Sõjaministri poolt 1925. a. kinnitatud malevate arv oli 15 ja nende piirid ja arv jäid ka 1927. a. endisteks.

Malevate pealiketeks olid 1927. aastal:

Harju malevas — leitnant O. Suursööt.

Järva malevas — kapten J. Eisenberg.
 Lääne malevas — kapten V. Väeden.
 Narva malevas — kapten J. Lepp.
 Petseri malevas — aasta algusest kuni 17. septembrini — major K. Soo, kuna 17. septembrist asub maleva juhtimisele major P. A s m u s.
 Pärnu malevas — kapten J. L u g u s.
 Saaremaa malevas — aasta algusest kuni 15. novembrini — major R. Teimann. Peale major Teimanni lahkumist 15. nov. asub maleva juhtimisele kapten R. Lints.
 Sakalamaa malevas — kapten R. Pek.
 Tallinna malevas — kol.-leitnant F. Pinka.
 Tartu malevas — major V. Saarsen.

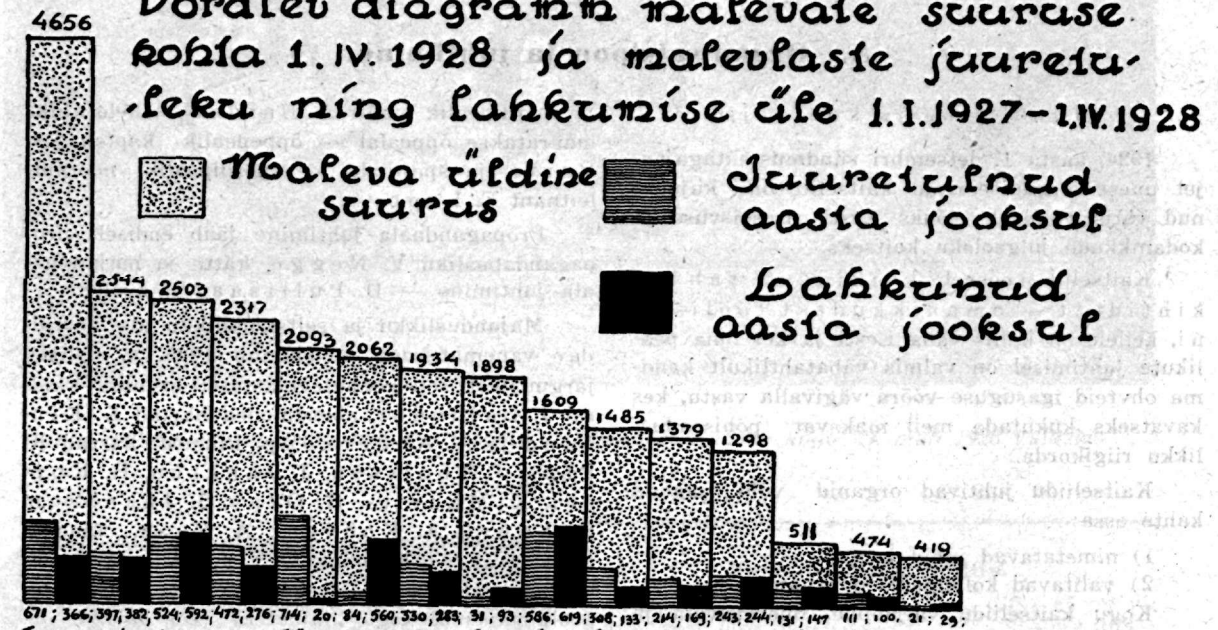
Tartumaa malevas — kol.-leitnant J. Unt.
 Valga malevas — major J. Hiob.
 Viru malevas — major G. Vaher.
 Võru malevas — kuni 1. juulini kapten R. Treimuth, peale 1. juulit — kapten J. Hermann.

1. jaanuaril 1927. a. oli kaitseliidus 26.358 meest.

Kuni 1. aprillini 1928. a. lahkus kaitseliidust mitmesugustel põhjustel 4013 meest, juure tuli 4837 meest, nõnda et 1. apr. 1928. a. kaitseliitlaste üldarv oli 27.182 meest (diagramm nr. 1), mis andis järgmise protsendi rahva ja meeskodanikkude arvust:

Diagramm № 1.

Võrdlev diagramm malevate suuruse kohta 1. IV. 1928 ja malevlaste juuretulaku ning lahkumise üle 1. I. 1927-1. IV. 1928

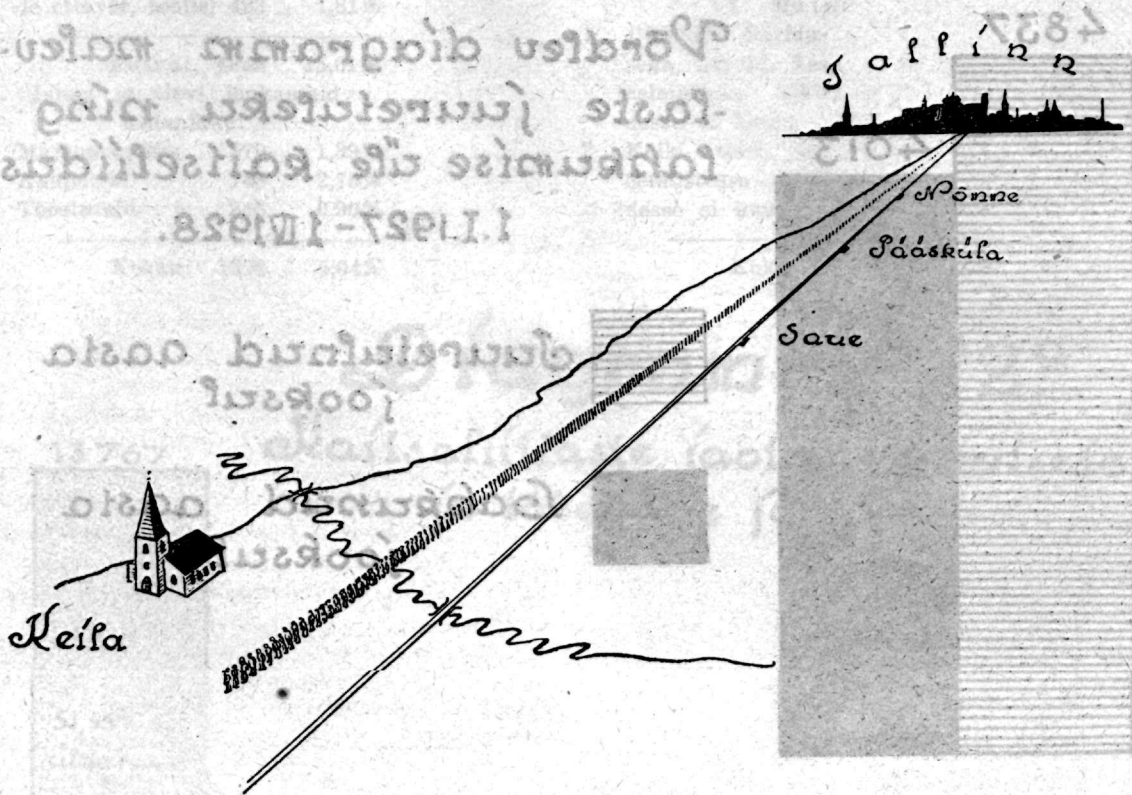

Kokku malevates - 27.182 k/rl.²⁵

	Malevlaste arv malevas	Mitu prots. linna või maak. elan. arvust	Mitu prots. linna või maak. meeskodan. arvust		Malevlaste arv malevas	Mitu prots. linna või maak. elan. arvust	Mitu prots. linna või maak. meeskodan. arvust
Tallinna	2503	1,90	4,15	Lääne	1485	2,00	4,00
Härju	1934	2,00	4,20	Sakalamaa	2062	3,00	6,90
Tartu	1609	3,00	6,93	Saaremaa	1298	2,25	5,13
Tartumaa	4656	3,95	7,92	Valga	1379	3,35	5,63
Narva	511	1,90	4,30	Võru	2317	2,75	5,72
Viru	2544	2,09	4,35	Petseri	474	0,75	1,55
Pärnu	419	2,10	4,90				
Pärnumaa	1898	2,60	5,60				
Järva	2093	3,50	6,10				
				Kokku üleriiklikult	27.182	2,43%	5,17%

Kui suur hulk on 27.182 kaitseliitlast? Sel-
lest saame selge ettekujutuse, kui teame, et
need mehed, asetatult kõrvuti ühte viirgu, kata-

vad maa Tallinnast Keilani või Tartust Elvani,
s. o. umbes 25 klm.

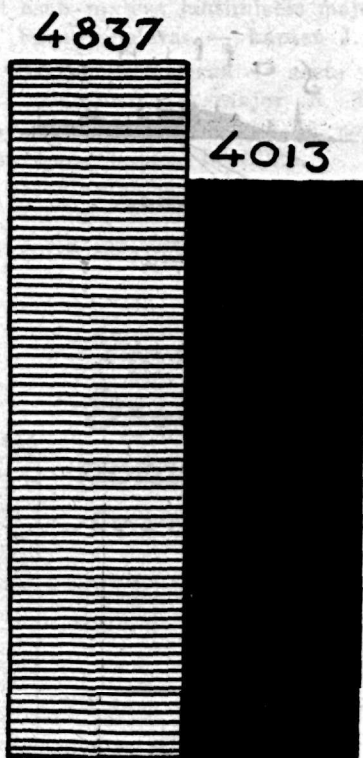
Kaitseliitlaste lahkumise ja juuretuleku pilt
kujunes 1. jaan. 1927. a. kuni 1. aprillini 1928 a.
järgmiseks (diagramm nr. 2):

	Juure tulnud.	Lahkunud.
Tallinna	524	592
Harju	330	283
Tartu	586	619
Tartumaa	671	366
Narva	131	147
Viru	397	382
Pärnu	21	29
Pärnumaa	31	98
Järva	714	20
Lääne	308	133
Sakalamaa	84	560
Saaremaa	243	244
Valga	214	169
Võru	472	276
Petseri	111	100
Kokku	4837	4013

Möödunud 1926. a. võrreldes muutus kaitse-
liitlaste arv malevates järgmiselt:

	Suurenes.	Vähenes.
Tallinna	—	68
Harju	47	—
Tartu	—	33
Tartumaa	305	—
Narva	—	16
Viru	15	—
Pärnu	—	8
Pärnumaa	—	62
Järva	694	—
Lääne	175	—
Sakalamaa	—	476
Saaremaa	—	1
Valga	45	—
Võru	196	—
Petseri	11	—

Diagramm № 2

Võrdlev diagramm malev-
laste suuretulnu ning
lahkunud üle kaitseliidus
1.I.1927-1IV1928.

Suuretulnud aasta
jooksup

Lahkunud aasta
jooksup

Oma elukutsetelt ja tööalalt võib kaitseliit-
lased jaotada järgmiselt (diagramm nr. 2-a).

I. Põllumehi.

1. Taluoman. ja nende poegi	9.314	34,26%	(k.-l. üldarv.)
2. Rentnike ja nende poegi	1.267	4,66%	
3. Asunikke ja nende poegi	2.943	10,82%	
4. Popsnikke	243	1,81%	

Kokku: 13.767 51,55%

II. Ametnikke ja palgalisi teenijaid:

a) Riigiametnikke:

1. Väikesepalgalisi (kuni 90 kr.)	1001	3,68%
2. Keskmisepalgalisi (kuni 150 kr.)	630	2,32%
3. Kõrgemapalgalisi	221	0,81%

Kokku: 1852 6,81%

b) Omavalitsuste asutuste teenijaid:

1. Väikesepalgalisi (kuni 90 kr.)	339	1,24%
2. Keskmisepalgalisi (kuni 150 kr.)	215	0,79%
3. Kõrgemapalgalisi	29	0,11%
Kokku:	583	2,14%

c) Eraettevõtete teenijaid:

1. Väikesepalgalisi (kuni 100 kr.)	762	2,80%
2. Kõrgemapalgal.	330	1,21%
Kokku:	1092	4,01%

d) Õpetajaid:

1. Ülikooli	4	0,01%
2. Keskkooli	126	0,46%
3. Algkooli	425	1,56%

Kokku: 555 2,03%

III. Töölisi:

1. Põllutöölisi	1905	7,00%
2. Käsitöölisi	1477	5,43%
3. Päevatöölisi	374	1,37%
4. Vabrikute ja muude ettevõt. töölisi	493	1,81%

Kokku: 4249 15,61%

IV. Linna ja alevi jõukamaid kodanikke:

1. Majaomanikke	379	1,39%
2. Kaupmehi	748	2,75%
3. Tööstureid	246	0,90%

Kokku: 1373 5,04%

V. Õpilasi:

1. Kooliõpilasi	1874	6,89%
2. Üliõpilasi	954	3,5%

Kokku: 2828 10,39%

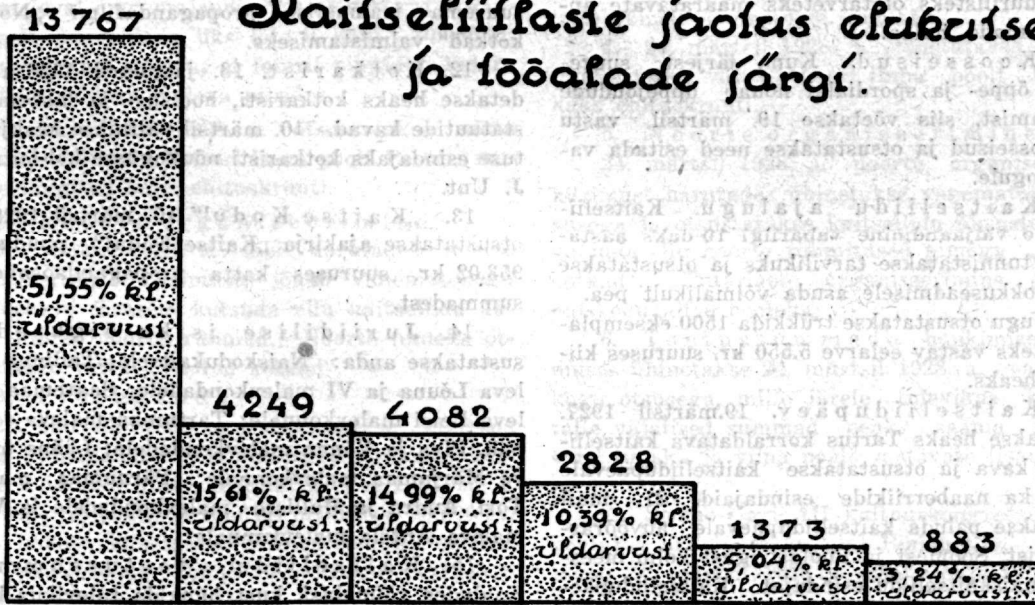
VI. Muid:

1. Ülikooli haridusega isikuid, kes eelmistesse liikidesse ei kuulu	247	0,90%
2. Kõiki teisi, kes eelmistesse liikidesse ei kuulu	636	2,34%

Kokku: 883 3,24%

Diagramm № 2^a

Kaitseliitlaste jaotus elukolase ja tööalade järgi.

Sõlunehi Töölisi Ametnike Õpilasi Linna ja Muid ja põlgalisi teenijaid alevi jõukamaid kod.

Enam kui 27.000 tegevkaitseliitlaste arvu juures on organiseerimise, õppe-, propaganda- ja majandusala juhtimiseks vabariigi valitsuse poolt kinnitatud koosseisu järgi kaitseliidus põlgalisi jõude ette nähtud:

1. peastaabis	—	16
2. malevates	—	89

Kokku: — 105

nendest on juhtivaid jõude

1. peastaabis	—	7
2. malevates	—	61

Kokku: — 68

Iga põlgalise isiku peale tuleks seega umbes 260 kaitseliitlast ja iga põlgalise juhtiva jõu peale umbes 400 kaitseliitlast.

Kaitseliidus teenivate põlgaliste juhtivate jõudude arvuline koosseis 1. aprilliks 1928. a. selgub järgmisest tabelist:

Kus teenivad	Kaitseväest kaitseliitn. üle toodud	Kaitseväest kaitseliitn. komandeer.	Reservist kaitsel. tegevteinist. võetud	Eraisikute-na teenivad	Kokku
K/I. peastaab:	4	1	—	2	7
Malevates	20	—	20	21	61
Kokku	24	1	20	23	68

b. Keskjuhatuse tegevus.

1927. aasta jooksul kuni 1. aprillini 1928. a. pidas keskjuhatuse ära 12 koosolekut. Tähtsamateks küsimusteks, mis keskjuhatuse poolt läbi harutati, oleksid:

1. Kaitseliidu riiklikkude ja erasummade eelarve. 10. märtsil 1928. a. kiidetakse heaks peastaabi poolt kokkuseatud 1928./29. a. riiklikkude ja erasummade eelarve ja otsustatakse see esitada vanematekogule.

2. Petseri maleva kodu ehitamine. 14. jaanuaril 1927. a. lubatakse Petseri malevale kodu sisemiste tööde läbiviimiseks laenu 10.000 kr.

Kuna maleva kodu ehitamiseks vähem raha sisse tuli kui esialgu loodeti, siis otsustatakse 13. jaan. 1928. a. pöörduda palvega hra riigivaneema poole üles võtta hoone ehituse lõpuleviimiseks 80.000 kr. vabariigi 10-da aastapäeva puhul kultuurilisteks otstarveteks määratavate annetussummade hulka.

3. Koosseisud. Kuna järjest suurenev töö õppe- ja spordialal nõuab õppejõudude suurendamist, siis võetakse 19. märtsil vastu uued koosseisud ja otsustatakse need esitada vanematekogule.

4. Kaitseliidu ajalugu. Kaitseliidu ajaloo väljaandmine vabariigi 10-daks aastapäevaks tunnistatakse tarvilikuks ja otsustatakse ajaloo kokkuseadmisele asuda võimalikult pea.

Ajalugu otsustatakse trükkida 1500 eksemplari ja selleks vastav eelarve 5.550 kr. suuruses kiidetakse heaks.

5. Kaitseliidupäev. 19. märtsil 1927. a. kiidetakse heaks Tartus korraldatava kaitseliidupäeva kava ja otsustatakse kaitseliidupäevale kutsuda ka naaberriikide esindajaid. 21. mail otsustatakse paluda kaitseliidupäevale auvõõrastena Lätist, Soomest ja Poolast igast kolm mees- ja kaks naiskaitseliidu esindajat. Kaitseliidupäeva korraldamisest saadud tulud, kui neid peaks olema, otsustatakse jätta korraldavale malevale. 15. augustil kinnitatakse 1927. a. kaitseliidupäeva kulude aruanne.

6. Valimised. 15. jaanuaril 1927. a. läheb keskjuhatusest loosi läbi välja leitnant O. Suursööt ja 23. märtsil 1928. a. kolonel-leitnant J. Unt, kes mõlemad keskkogu poolt keskjuhatuse liikmeteks tagasi valitakse.

7. Laenude andmine malevatele. 6. aprillil 1927. a. otsustatakse Järva malevale orkestri soetamiseks anda laenu 1.500 kr. 13. jaan. 1928. a. samaks otstarbeks Valga malevale 650 kr. ja Lääne malevale 1.000 kr. 10. märtsil 1928. a. Lääne maleva Märjamaa malevonnale otsustatakse malevonna kodu tööde lõpuleviimiseks anda laenu 2.000 kr.

8. Propagandaala. Kuna tegelik elu on näidanud, et seni tegutsenud propaganda-osa-

konnad kaitseliidu üksustes oma ülesandeid igal pool täita ei suuda, siis otsustatakse 21. mail 1927. a. määrata ametisse erilised propagandapealikud, kompaniipealiku õigustega.

9. Noorte laager Värskas. Noorte ettevõtmistuse otstarbel korraldatava suvilaagri jaoks leitakse 19. märtsil 1927. a. tarvilik olevat Värskas, sõjaväe suvilaagri piirkonda, ehitada barakk. Ehituse kuludeks määratakse 10.000 kr. Kuna aga selgub, et 10.000 kr. baraki ülesehitamiseks ei jätke, siis otsustatakse 6. aprillil Värskas baraki ehitamiseks määrata 15.000 kr.

10. Aruanne. 10. juunil 1927. a. kinnitatakse 1926. a. kaitseliidu aruanne ja otsustatakse see avaldada „Kaitse Kodu!“.

11. Filmid. 21. mail 1927. a. koosolekul otsustatakse Tartumaa maleva pealiku propagandastummadest anda 750 kr. kaitseliidupäeva ja suvilaagri filmi valmistamiseks. 3. juunil antakse kolonel-leitnant J. Untile 2.500 kr. laenu suurema isamaalise propagandafilmi „Noored kotkad“ valmistamiseks.

12. Kotkarist. 13. jaanuaril 1928. a. kiidetakse heaks kotkaristi, hoolsus- ja laskemärgi statuutide kavad. 10. märtsil valitakse keskjuhatuse esindajaks kotkaristi nõukogusse kol-leitnant J. Unt.

13. „Kaitse Kodu!“ 10. märtsil 1928. a. otsustatakse ajakirja „Kaitse Kodu!“ puudujääk 953.02 kr. suuruses katta propagandaosakonna summadest.

14. Juriidilise isiku õigused otsustatakse anda: Naiskodukaitsesele; Tallinna maleva Lõuna ja VI malevonnadele; Saaremaa maleva Leisi malevonnale; Tartumaa maleva Otepää, Elva ja Võnnu malevonnadele; Lääne maleva Märjamaa malevonnale; Pärnumaa maleva Tori, Andru ja Halliste malevonnadele ja Võru maleva Antsla malevonnale.

15. Kaitseliidu toetussummad. Kaaludes võimalusi, kust hankida tulevikus kaitseliidule vajalisi toetussummasid, jõuab keskjuhatuse üksmeelsele otsusele, et uut otsekohest kaitseliidu maksu kodanikkudele peale panna ei ole soovitatav, kuna kõige otstarbekam oleks, kui kaitseliit vajalised summad tulevikus hangiks kaudsetest kaitseliidu heaks võetavatest lisamaksudest kallimat sorti tubaka, viina ja luksusartiklite pealt, millise ettepanekuga otsustatakse pöörduda ka vanematekogu poole.

c. Vanematekogu tegevus.

1927. aasta jooksul kuni 1. aprillini 1928. a. pidas vanematekogu ära kolm koosolekut, kus läbiharutatud küsimustest oleksid tähtsamad:

1. Eelarved ja aruanded.

14. jaan. 1927. a. kinnitatakse 1927./28. a. kaitseliidu riiklikkude ja erasummade eelarve. 24. jaanuaril 1928. a. kinnitatakse kaitseliidu 1926.

a. aruanne ja 23. märtsil 1928. a. — 1928./29. a. riiklikkude ja erasummade eelarved.

2. Kaitseliidu toetussummad.

24. jaan. 1928. a. harutades küsimust, kuidas tulevikus hankida kaitseliidule vajalisi toetussummasid, jõutakse üksmeelsele otsusele, et kodanikele kõige vähem koormav oleks lisamaksu pealepanemine sarnastele mitte esimese järgu tähtsusega ainetele, nagu seda on viin ja kõrgemat sorti tubak.

3. Kotkarist ja laskemärgid.

24. jaan. 1928. a. kiidetakse heaks kotkaristi, hoolsusmärgi ja laskemärgi statuudi kavad.

4. Malevate kodude ja õpperuumide soetamiseks peab 24. jaanuaril 1928. a. vanematekogu koosolek tarviliseks igal aastal kaitseliidu eelarvesse üles võtta 100.000 kr.

5. Loteriid.

24. jaanuaril 1928. a. otsustatakse lubada igal maleval oma majandusliku seisukorra parandamiseks korraldada üks loterii kuni 30.000 kr. suuruseni tingimusega, et loterii piletid müüda ainult korraldava maleva piirides.

6. 23. märtsil 1928. a. otsustatakse võtta vastu kaitseliidule Petseri linna poolt Petseri malevale kingitud kaks ehituskrunti.

7. Noorte organiseerimine.

23. märtsil 1928. a. läbi harutades noorte organiseerimise küsimust, jõuab vanematekogu üksmeelsele otsusele kutsuda ellu kaitseliidu üksuste juures noorte rühmad. Noorte nimeks otsustatakse võtta „Noored kotkad“.

8. Propaganda.

23. märtsil 1928. a. otsustatakse maksta panna propaganda fondi määrused sisemises korras ja neid kohe võtta käsitamisele, et 1927./28. a. eelarvega propaganda fondiks määratud 20.000 kr. võiks hakata kasutama. Vanematekogu esinajaks propaganda fondi komiteesse valitakse härra K. Einbund.

B. Naiskodukaitse.

a. Organiseerimine, ülesanded, arvuline koosseis.

Juba kaitseliidu uuesti elluärkamise päevast alates alustasid Eesti naised meeste kõrval tööd Eesti kodu kaitseks. Pea igalpool üle kogu maa ei jätnud nad käsi rüppe, vaid olid meestele abiks hankima kaitseliidule sissetulekuid, hoolitsema toitlustamise eest suurematel harjutustel ja manöövritel, muretsema sanitaarpaunu ja varustust, korraldama pidusid ja näitemüüke. Kuigi alles organiseerimatult, ent siiski tundub igal pool ja igal alal nende avitav käsi.

Aegamööda aga hakkavad juba siin-seal kujunema kindlamalt organiseeritud naisteüksused, kes üldise põhikirja puudumisel talitavad igaüks oma äranägemise järele, luues kohtade

d. Keskkogu tegevus.

Keskkogu pidas ära oma järjekorralised koosolekud 15. jaan. 1927. a. ja 24. märtsil 1928. a., kus harutati läbi järgmised tähtsamad küsimused:

1. Eelarve ja aruanne.

15. jaan. 1927. a. kinnitatakse kaitseliidu 1925. a. aruanne, samuti kinnitatakse 1927./28. a. riiklikkude ja erasummade eelarve. 24. märtsil 1928. a. kinnitatakse 1926. a. aruanne ja 1928./29. a. riiklikkude ja erasummade eelarved.

2. Propagandaala.

15. jaan. 1927. a. võetakse vastu propaganda fondi statuut ja 24. märtsil 1928. a. otsustatakse nad maksta panna sisemises korras kaitseliidu ülema käskkirjaga.

3. Valimised.

15. jaan. 1927. a. valitakse keskjuhatuse loosi läbi väljalangenud leitn. O. Suursööt.

24. märtsil 1928. a. valitakse keskjuhatuse loosi läbi väljalangenud kol.-leitnant J. Unt, tagavaraliikmed ja revisjoni komisjon.

4. 24. märtsil 1928. a. otsustatakse kaitseliidule vastu võtta Petseri linna poolt kingitud kaks ehituskrunti.

5. Noorte organiseerimine.

24. märtsil 1928. a. noorte organiseerimise küsimust harutades ühinetakse vanematekogu otsusega ja otsustatakse kaitseliidu üksuste juure kutsuda ellu noorte rühmitused nimega „Noored kotkad“. Tütarlaste organiseerimine jäetakse naiskodukaitse hooleks.

6. Toetussummade hankimise küsimuses ühinetakse 24. märtsil 1928. a. vanematekogu otsusega, mille järele tulevikus kaitseliit talle vajalised summad peaks saama kallimat sorti tubaka ja viina pealt vastavate lisamaksude näol.

7. Soome-Ugri III kultuurkongressile, mis peetakse ära juunikuul alul Budapestis, otsustatakse 24. märtsil 1928. a. saata peastaabi esinaja.

peal terve rea kodukordi oma tegevuse normeerimiseks.

Iikka mõjuvamalt aga hakkab tunduma üldise juhtiva keskorgani puudumine, üldiste ühiste põhilause ja kodukordade olematus. Igalt poolt hakkavad kostma nõudmised kõigile maksvatest põhimäärustest. Kaitseliidu peastaabile esitatakse rida projekte nende väljatöötamiseks. Kaks aastat kestab kaitseliidu peastaabis töö nende kindlakskujundamisel, kuna arvamisi on palju ja kogemusi alles vähe, mispärast siis ka põhimääruste kuju muutub üle paarikümne korra.

Viimaks aga jõutakse siiski enam-vähem üksmeelsele seisukohale. Vahepeal kogutud ko-

gemused aitavad ka oma jao kaasa ja 1927. aasta sügisel paneb kaitseliidu ülem maksma oma käskkirjaga naiskodukaitse ajutised põhimäärused.

Raamid on antud, vaja luua sisu. Ja selle loomisele asuvad meie Eesti naised neile omase usinusega. Kogu maa hakkab kihama, naised igal pool end organiseerima, juba olemasolevad üksused korraldatakse ümber maksmapandud määrustele vastavalt. Kohtades, kus seni on puudunud kaitseliidu naisüksused, kutsutakse nad ellu, ja peagi kattub meie kodumaa naiskodukaitse jaoskondade tiheda võrguga.

Nüüd võib asuda keskorganite loomisele. 1. detsembrini 1927. a. moodustatakse pea kõigi malevate piirkondades naiskodukaitse ringkonnakogud ja valitakse, kus ajutiselt, kus jäädavalt, ringkonna juhatused. 11. detsembril 1927. a. astuvad juba ringkondade esindajad Tallinnasse kokku esimeseks keskkogu koosolekuks ja valivad oma ülemaalse keskjuhatuse esinaiseks pr. M. Raamoti Tallinnast, sekretäriks — pr. Valdmanni Tallinnast, liikmeteks: — pr. E. Sarali (abiesinaine) Tartust, pr. Araka (abisekretär) Harjust ja pr. Tõrvandi (laekahoidja) Tallinnast. Ühtlasi otsustatakse naiskodukaitse tegevuse ühtlustamiseks ja üksikajalisema informatsiooni saamiseks 3.—4. jaanuaril 1928. a. Tallinnasse kokku kutsuda I naiskodukaitse ülemaaline kongress, kus oleksid esitatud kõik naiskodukaitse üksused üle maa.

Naiskodukaitse kongressil, kus esines terve rida naistegelasi referaatidega igasugustelt aladelt ja vastastikkusel informeerimisel ja läbirääkimistel seati üles põhjanevamad sihtjooned naiskodukaitse üldisele tegevusele, tunnistati ka põhimõtteliselt kaitseliidu ülema poolt maksmapandud naiskodukaitse põhimäärused vastuvõetavateks ja neis esildatud sihtjooned ja ülesanded õigeteks ja tarvilikkudeks.

Põhimääruste järele on naiskodukaitse naiskodanikkudest moodustatud kaitseliidu eriorganisatsioon, kelle ülesanneteks on ühes kaitseliiduga äratada ja edendada kaitseliidu aateid, süvendada kodanikkudes isamaalist ja rahvuslikku tunnet, aidata kaitseliitu kodu kaitsmisel ja kodanikkude julgeoleku kindlustamisel ja täita teisi ülesandeid, mis kaitseliidu ülema poolt tema peale pannakse. Eriliseks ülesandeks on naiskodukaitse kaitseliidu sanitaar- ja tootlusalade korraldamine ja majandusliku külje kindlustamine.

Nendele ülesannetele vastavalt koosneb naiskodukaitse tegevus sellest, et ta:

1) tegutseb rahva ja kaitseliidu rahvusluse ja kõlbluse tõstmiseks;

2) toetab kaitseliitu riikliku ja rahvusliku propaganda korraldamisel;

3) muretseb kaitseliidule ainelist abi ja kogub talle varandusi;

4) avab oma sihtidele vastavaid töökodasid, kauplusi, haigemaju, koole, kodusid, einelaudu, korraldab maksulisi pidustusi, loteriisid, korjandusi, väljasõite, kino- ja valguspiltide etendusi, raadiokontserte jne.;

5) asutab:

a) sanitaarrühmi, kelle ülesandeks on luua ja korraldada kaitseliidu meditsiintagavarasid ning anda kaitseliidu korraldusse tarviline arv haigevastustajaid ja nende abilisi manöövrite ja õppuste, eriti aga mobilisatsiooni puhul;

b) toitlusrühmi, kelle ülesandeks on hoolitseda kaitseliidu manöövritel, harjutustel ja muudel kaitseliidu kogumistel toitluspunktide korraldamise ja toidu väljaandmise eest ja mobilisatsiooni puhul anda kaitseliidu korraldusse tarviline arv keetjaid ja nende abilisi;

c) varustusrühmi, kelle ülesandeks on hoolitseda kaitseliidu riidevarustuse eest sel määral, kui kaitseliit seda vajab;

d) majandusrühmi, kelle ülesandeks on koguda toetajaid liikmeid ja raha ja annetusi kaitseliidu heaks, korraldada piduõhtuid ja pidustusi, hoolitsedes ka nende eeskava eest;

e) propagandarühmi, kelle ülesandeks on soetada ja levitada rahu- ja sõjaajal isamaalise ja rahvusliku propaganda sisulist kirjandust kaitseliidu ja rahva hulgas, korraldada propaganda koosolekuid ja -päevi, teostada isikliku propagandat ja käsitada muid propagandavahendeid;

f) noorterühmi alaealistest, kes tegutseksid erilisel selleks väljatöötatud kodukorra põhjal ja

g) teostada igasuguseid muid oma eesmärgile vastavaid ettevõtteid.

Kui nüüd heita tagasi pilku naiskodukaitse senisele tegevusele, siis võib rõõmuga tunnista da, et ta, senise lühikese tegevusaja peale vaatamata, on suutnud juba asuda oma ülesannete suure osa teostamisele ja päev-päevalt, ikka jõudsamini end organiseerides ja arvuliselt kasvades, astub ikka kindlamate sammudega edukuse poole. Palju on juba ära tehtud, hoopis suuremad aga on veel kavatsused, millede teostamisele on asutud. Jõuga kasvab tegevusih, tegevusih sünnitab jõudu.

Seni on suudetud 14 maleva piirides kutsuda ellu ja rakendada tegevusse rida jaoskondi, kes malevate piiridele vastavalt moodustavad 14 ringkonda. Ainult Pärnu maleva piirides on alles naiskodukaitse loomata, kuid ka siin on lootust lähemal ajal selleni välja jõuda. Naiskodukaitse arvulise koosseisu, mis viimaste kuude jooksul on võrsunud pea kahekordseks, leiame alljärgnevas tabelis:

Naiskodukaitse arvuline koosseis:

Ringkonnad	Harju	Järva	Lääne	Narva	Petseri	Pärnu	Pärnumaa	Saaremaa	Sakalamaa	Tallinna	Tartu	Tartumaa	Valga	Viru	Võru	Kokku
Jaoskond. arv	23	29	14	4	5	—	15	10	?	7	4	50	9	20	22	212
Liikmete arv	460	740	212	137	120	—	249	400	279	368	456	967	198	449	351	5.386

b. Tegevus.

1. Propaganda, rahvusluse ja kõlbluse tõstmine.

Oma tähtsamaks ülesandeks on naiskodukaitse endale seadnud riikliku ja rahvusliku propaganda. „Last tuleb hakata kasvatama juba 60 a. enne tema sündimist. Vanaemasid me enam arendada ei saa, kuna nad oma töö juba on teinud, küll aga oleks aeg praegustele ja tulevastele emadele sirutada välja avitajat kätt“ — kõneleb Tartumaa ringkond oma aruandes. Ja ses põhimõttes töötavad ka kõik teised naiskodukaitse ringkonnad, arendades isamaalist kasvatust juba perekonnas alates emaga, lõpetades lapsega. Kuid on korraldatud ka igasuguseid isamaalsust ja rahvuslust õhutavaid kõneõhtuid ja peetud sellekohaseid referaate, korraldatud propaganda kursusi (Järvas ja mujal), propagandapäevi (kõige rohkem Saaremaal — 3) jne. Rahvustunde õhutamiseks on korraldatud rahvatantsude kursusi (Järvas ja Sakalamaal), kunstiajaloo-kursusi (Saaremaal), propageeritud rahvariiete valmistamist jne. Rahva kõlbluse tõstmiseks on alustatud võitlust alkoholi liialdase tarvitamise vastu (eriti energiliselt Sakalamaal), on hoolitsetud mõistliku meelelahutuse eest igasugustel koosviibimistel, pannes kõlama ühise isamaalise laulu või vestluse, on korraldatud omavahelisi perekonnaõhtuid ja kella-viiteesid (kõige rohkem Valgas — 15), on süvendatud rahva austust rahvushümni ja lipu vastu, on püütud eeskujuliku korralduse abil kõrvaldada igasuguseid väärnähtusi rahvapidadelt ja kooskäimistelt.

2. Arstlik abi, tervishoid, sport.

Väga tähtsaks ülesandeks rahva isamaalises, rahvuslikus ja kõlblises vaimus kasvatamise kõrval on naiskodukaitse endale seadnud sanitaarülesannete lahendamise.

Esikätt kaitseliidus endas. Rohkearvuliste kursuste abil pea kõigis ringkondades (kõige rohkemal arvul Järvas — 12) on valmistatud ette sanitaare ja esimese arstiabi andjaid. On isegi korraldatud neile katseid vastava kutse omandamiseks. Pea kõigile kaitseliiduüksustele on valmistatud sanitaarpaunu. Kõigist manöövriristest, õppustest, harjutustest, lendkoolidest ja laagripäevadest on sanitaarrühmad võtnud alati

osa, andes abi õnnetute juhtumiste või vigastuste puhul. Kaitseliidupäevadel ja suurematel pidustustel, nagu vabariigi aastapäeval, on korraldatud sanitaarpunkte jne. Ent on mindud veelgi kaugemale. On asutud seisukohale, et naiskodukaitse ülesannete hulka ei kuulu mitte ainult arstliku abi andmine kaitseliidu õppustel ja harjutustel ja häire puhul, vaid ka rahva üldise tervisliku seisukorra eest hoolitsemine. Võttes arvesse, et eriti maal on äärmiselt suur hakkavate haiguste levimine ja surevus hakkavatesse haigustesse, samuti ka surevus õrnas lapseas, ja et see põhjeb peamiselt elementaarsete mõistete puudumisel sanitaaralal, on peetud kursusi ja loenguid laiematele rahvakihitidele esimese arstiabi andmise, haigete, eriti hakkavate haigete põetamise, emadele rinna- ja väikelaste ravitsemise, toitmise ja riietamise kohta. On koondatud mitmesse kohta kodukaitse jaoskondade juure eeskujulik kogu väikelapse tarbeid. On Punase Risti kaasabil palgatud ametisse eriline arst-instruktor, kes kevadisel hooajal on suutnud korraldada 5 sanitaarkursust maa kaugemates nurkades. On väljatöötamisel tervishoiu käsiraamat, mida kavatakse levitada kõige laiematesse rahvakihtidesse. Kogu selle tegevuse juures on alatisteks tasuta kaasaaitajateks olnud kohapealsed arstid, kelledele siinkohal olgu öeldud südamlilik tänu nende lahuse ja vastutulekkuse eest. Samuti olgu avaldatud tänu ka Punasele Ristile, kes alati on olnud valmis naiskodukaitsele ulatama oma avitavat kätt.

Kehalise tervise arendamiseks on hakatud panema rõhku ka naiste spordile, korraldades sellekohaseid kursusi (kõige rohkem Järvas — 3), ja otsides võimalusi oma liikmetele sportimiseks muru-tõnises, võrkpallis, rattasõidus, sõudespordi (eriti Tartus) ja muudel naiste kohastel sportimise aladel. (Eriti arenenud on sportlik ala Harjumaal Harkus ja Kehtnas).

3. Toitlus.

Ka toitlusalal ei ole naiskodukaitse jätnud käsi rüppe. Igasuguste kursuste (eriti rohkesti Järvas — 11), eriti massitoitmise alal, on püütud soetada vilunud toitlustajaid, on võetud osa kõigist kaitseliidu laagripäevadest, manöövriristest ja õppustest, hoolitsedes meeskonna toitmise eest; pidulikkudel juhtudel on korraldatud ühiseid omadele ja võõrastele.

Ent ka siin pole jäänud kitsarinnaliselt peatuma, vaid kaitseliidu nõuetele on seatud sihid jällegi kaugemale, kogu rahva toitmisolude parandamise otstarbel. On püütud kursuste ja loengute abil propageerida otstarbekat toiduainetega ümberkäimist, toidu maitsevalt valmistamist ja peamiselt äärmist puhtust toidu valmistamisel.

Ühtlasi on toitlusrühmad pidanud oma ülesandeks muretseda ringkondade ja jaoskondade juhatuste juure alumiiniumpottide komplekte (supikatlad, jooginõud, lusikad jne.) ja asunud otstarbekohaste ja uuema aja nõuetele vastavate väljaköövide muretsemisele.

Ei või jätta mainimata kehvemate inimeste toitmist vabariigi 10. aastapäeval Tallinna ja Tartu ringkondade poolt (Tallinnas anti toetust 1500 vaesele jahu, suhkrule, saia ja seebi näol).

4. Majandus.

Naiskodukaitse ühel osal jaoskondadel on vastava kaitseliidu üksusega ühised kassad, teisel osal — eraldi. Ent kui siin nii seal on jaoskonnad energiliselt asunud tööle neile vastavate kaitseliidu üksuste jaoks raha muretsemisele. Selle sihiga on korraldatud hulk maksulisi pidusid (kõige rohkem Järvas — 29, Valgas — 27, Harjus — 16, Saaremaal — 12 jne.), kusjuures naiskaitseliitlased on ühtlasi kannud hoolt ka pidude sisuka eeskava eest, luues laulukoore ja näiteseltskondi jne. Pea sama rohke on naiskodukaitse jaoskondade poolt korraldatud näitemüükide ja loterii-allegride (kõige rohkem Saaremaal — 9) arv, kusjuures näitemüükidel müüvad objektid kui ka loterii võidud on valmistatud kas naiskaitseliitlaste eneste poolt või nende poolt annetatud või nende poolt kogutud summadest ostetud. Käsitööde valmistamiseks on peetud pea igas jaoskonnas suur hulk tööõhtuid (kõige rohkem

Virus — 84) ja korraldatud käsitöökursusi (Saaremaal, Harjus ja mujal), kusjuures kursustel valmistatud käsitööd on jäänud jaoskondade omanduseks. Eriti suurt agarust majanduslikul alal on ülesnäidanud Rakvere ja Märjamaa jaoskonnad; esimene — muretsedes Viru malevalle ta 1927./28. eelarve katteks 2700 kr. ja teine — olles agaralt tegev Märjamaa malevkonnale koduehitamisel kaasa aitamas.

5. Varustus.

Ka varustusel on naiskodukaitse mitmes paigas olnud tegev, valmistades kaitseliidu meeskondadele vormiriiet ja mütsi (Lihulas ja mujal).

6. Noorte rühmad.

Minnes välja seisukohast, et kodukaitsjaid tuleb hakata kasvatama väärliseks oma kõrgetele ülesannetele juba maast-madalast, on naiskodukaitse jaoskonnad juba mitmel pool alanud eeltööd noorte rühmade loomiseks, seades kokku vastavaid tegevuskavu ja otsides ja ette valmistades noorte rühmitustele vastavaid juhte.

7. Kokkuvõte.

Kokkuvõttes peab tähendama, et kuigi naiskodukaitse organiseeritud kujul on saanud tegutseda alles väga lühikest aega, ta selle peale vaatamata on seisnud oma ülesannete kõrgusel, on teinud ja korda saatnud juba palju. Vahetpidamata kogudes uusi jõude oma ridadesse ja kogenedes juba tehtud töö juures ta iga päevaga suudab laiendada oma töövälja ja tegutseda veelgi suurema innuga meie ilusa kodumaa kasuks.

Jõu tugevnemisega kasvab tegevusiha, tegevusiha aga sünnitab uut energilisemat jõudu.

C. Õppe- ja spordiala.

1. Õppetöö eesmärk.

I. Õppeala.

a. Õppetöö eesmärk ja liigitus.

Kaitseliidu õppetöö moodustavad kaks suurt tegevusharu:

1. oma liikmetele sõjaväelise õppuse ja kasvatusandmine;

2. rahva kehalise kasvatusarendamine.

Mõlemil neil aladel on kaitseliidul algusest peale tulnud võidelda suurte raskustega. Kaitseliitu astusid kodanikud, kes mitmel ajal ja viisil olid saanud sõjaväelise ettevalmistuse ja kasvatusvõid seda üldse ei olnud saanud, mille tõttu oli kaitseliidu pealike ja malevlaste ettevalmistus ebahütlane. Kehaline kasvatus oli levi-

nud vaid suuremates linnades, Tallinnas ja Tartus, kus seda toetasid spordiseltsid. Väiksemates linnades, alevites ja rahvarikkamates küladest puudusid sportlikud organisatsioonid. Kus need olid, seal töötasid nad raskest olukorras. Puudusid spordiväljad, juhtivad jõud ja spordivahendid. Laske- ja suusasport olid peaaegu täitsa unustuses.

Oma ülesannete teostamiseks õppe- ja kehalise kasvatusalal on kaitseliit seadnud üles järgmised eesmärgid:

1. anda esmalt pealikele oskusi ja teadmisi oma üksuste juhtimiseks ja väljaõpetamiseks;

2. õpetada malevlasi relva käsitamises ja tegutsemises lahingolukorras üksikvõitlejana kui ka võitlejana üksuse koosseisus;

3. anda pealikele ja malevlastele teadmisi ja oskusi vahiteenistuse kandmiseks;

4. tõsta kaitseliitlaste laskeosavust ja levitada laskesporti, selleks soetada laskeradasid ja korraldada laskevõistlusi;

5. kehalise kasvatuse arendamiseks anda juhiseid sportimiseks, asutada spordiklubisid, aidata soetada neile spordivälju, varustada neid spordiabinõudega ja korraldada spordivõistlusi.

Nende eesmärkide taotlemise piirides möödus ka aruandeaasta õppe- ja sportlik tegevus.

2. Malevlaste liigitus.

Kolmeaastase töö järele on kaitseliitlaste ühtlane ettevalmistuse tasapind enam-vähem saavutatud, kuid kaitseliidu ridadesse valgus suurel arvul uusi noori liikmeid, kes veel sõjaväeteenistuse ealised ei ole. Tekkis tarvidus liigitada malevlased vastavalt nende eluaastatele, väljaõppe tasapinnale ja ülesannetele, mis neil sõjakorral tuleb täita. Nende põhimõtete kohaselt ongi malevlased edaspidisteks õppusteks jagatud kolme liiki:

1. I järgu malevlased — malevlased, kes sundusliku teenistustaja kaitseväes ära teeninud ja ei ole üle 40 aasta vanad;

2. II järgu malevlased — malevlased, kes mõnesugustel põhjustel kaitseväeteenistuses ei ole olnud ja mobilisatsiooni alla ei kuulu, ja kõik malevlased ja pealikud, kes üle 40 aasta vanad, kui nad ise ei avalda soovi teha õppusi koos esimese liigiga;

3. noormalevlased — malevlased kuni kaitseväeteenistusse astumiseni.

1927. a. sügisel on selle liigituse järele ka õppekavad kokku seatud. Õppekavade kokkuseadmisel on võetud aluseks need ülesanded, mis kaitseliitlastel tulevad täita, kui nad kutsutakse kodumaa kaitseks lipu alla. I järgu malevlaste õppekavas on rõhutatud laskeosavuse ja taktikaliste oskuste tõstmist. II järgu malevlaste õppekavas on samuti laskeosavuse tõstmine ja nende ülesannete täitmise põhjalik tundmine, mis sõjakorral on otstarbekohane neile kohuseks teha. Need on: vahiteenistus asutuste, sildade, raudtee, raudteejaamade jne. kaitseks ja valveks. Noormalevlastele antakse sõjalist ettevalmistust ja kasvatust, valmistades neid ette kaitseväe teenistusse astumiseks.

3. Õppeperioodid.

Kaitseliidu õppeperioodid määrab ära meie ilmastik ja rahva põllumajanduslik töö. Vastavalt ilmastikule ja rahva enamuse töö tingimustele on õppeaasta jaotatud kolme õppeperioodi:

1. suviperiood — 1. maist 30. septembrini;

2. sügisperiood — 1. oktoobrist 30. novembrini;

3. talvperiood — 1. detsembrist 30. aprillini. Suviperioodil korraldatakse suvilaagereid, laskmisi, spordi- ja laskevõistlusi, kaitse-

liidupäeva elvõistlusi ja kaitseliidupäeva võistlusi ja erilaagereid noortele.

Sügisperiood on oma enamuses pühendatud kahepoolsetele taktikalistele õppustele ja laskevõistlustele.

Talvperioodil, kui kaitseliitlastel rohkem aega, aga ilmastiku tingimused ei luba toime panna suuremaid välisharjutusi, korraldatakse taktikalisi õppusi linnades, alevites ja külates. Talvel võetakse läbi peamiselt järgmised alad:

1. esemete ja asutuste, majade, sildade, raudteejaamade jne. kaitse organiseerimine;

2. vaenlase poolt vallutatud esemete luure;

3. vaenlase poolt sissevõetud esemetele kalaletungimine ja nende vallutamine;

4. raudtee, sildade rikkumine ja lõhkumine vaenlase seljataga.

Sellel perioodil korraldatakse ka enamuses sisemistest õppustest: tutvumine uute määrustikudega, sõjaasjanduslikud loengud, topograafiliste kaartide lugemine. Talvisel õppeperioodil (osalt ka sügisel) korraldatakse täienduskursused ja lendkoolid pealikele; koondatakse kaitseliidu kaader ja täiendatakse nende teadmisi kodukaitse alal. Spordialal levitatakse peamiselt suusasporti, korraldatakse suusapäevi, kohalikke ja ülemaalisi suusavõistlusi. Talve jooksul keeb suurem töö noorte väljaõppe alal õppepunktides.

4. Eriõppuste ja kursuste vajadus pealikele, instruktoritele ja noortele.

Möödunud aastal astus kaitseliitu suuremal arvul noori kodanikke, kes soovisid enne kaitseväeteenistusse astumist saada sõjalist kasvatust ja ettevalmistust. 1927. a. kevadel oli kaitseliidus 1443 noort. 1. aprillil 1928. a. tõusis nende arv, kes veel kaitseväe kutsealised pole olnud, aga juba 6405 peale. Organisatsiooni täiendamiseks asutati peaaegu igas malevas eriuksused: suurtükiväe-, ratsa-, suusa-, jalgratturite, raskekuulipildujate-, side-, soomusautode jne. Noorte juurevool kaitseliitu, eriuksuste moodustamine ja kavakindla õppetöö tarvidus tõi kaasa instruktorite koosseisu suurendamise. Nüüd tuli õppetööle lisaks instruktorite teadmiste täiendamine, neile metoodiliste juhtnõude andmine õppuste korraldamiseks ja läbiviimiseks ja noortele eriõppuste ja laagrite korraldamine.

Vastavalt kaitseliidu juhtide ettevalmistusele (pealikud ja instruktorid) ja kaitseliitlaste liigitusele on tekkinud tarvidus korraldada õppusi:

1. pealikele — kursused ja lendkoolid;

2. instruktoritele — õppused ja kursused;

3. kõikidele kaitseliitlastele — ühisõppused ja laagrid;

4. noormalevlastele — õppused ja laagrid.

Oma iseloomult jagunevad õppused kolme suuremasse liiki:

1. taktikaline väljaõpe;
2. laskeasjandus;
3. sport.

b. Pealikute väljaõpe.

1. Malevate pealikute täienduskursused.

Olles teadmises, et kaitseliidu kohta maksab üldine sõjalise organisatsiooni kohta käiv põhimõte — sõjalise organisatsiooni lahingvõime ja tema tegevuse üheks põhialuseks on juhtide tublidus ja oskus juhtida nende käsutuses olevaid üksusi igas olukorras, — on hoolitsetud pealikutele selle tubliduse arendamise ja oskuste andmise eest. Selle põhimõtte tähtsusest on pealikud ise kõige rohkem aru saanud ja rutanud endid sõjaliste teadmiste ja oskuste värskendamiseks täiendama, kus see on olnud võimalik (sõjamängud garnisonides, ohvitseride taktikalised väljasõidud kaitseväge osades jne.).

27. märtsist kuni 8. aprillini 1927. a. korraldati peastaabi juures malevate pealikutele 10-päevalised täienduskursused. Need kursused olid esmakordsed kaitseliidu vanematele juhtidele ja nendega pandi alus vanemate juhtide edaspidisele kavakindlale õppetööle.

Õppetöö kandvam ala oli taktikaliste teadmiste täiendamine ülesannete lahendamise teel kaardil pataljoni tegevuse piirides. Tõsiselt pandi rõhku taktikaliste ja laskeõppuste organiseerimisele ja läbiviimisele, mis praktiliselt läbi mindi. Lühidalt mindi läbi meetodika, psühholoogia, propaganda ja gaasiasjandus. Üksikuid loenguid peeti meie riigi tegelaste ja kõrgemate sõjaväejuhtide poolt teemidele: Eesti poliitiline olukord, Eesti strateegiline seisukord, kaitseliit kui õiguslik organisatsioon, poliitiline ülevaade Eesti riigi tekkimisest jne.

2. Malevkondade ja kompaniide pealikute täienduskursused.

14.—24. märtsini 1927. a. korraldati peastaabi poolt Tondil sõjaväe ühendatud õppeasutuste ruum. malevkondade ja komp. pealikute 10-päevalised täienduskursused, milledest vabatahtlikult võtsid osa 47 pealikut. Nende kursuste eesmärgis oli:

1. anda pealikutele täiendavaid teadmisi kaitseliidu üksuste organiseerimises ja juhtimises;
2. täiendada pealikute sõjalisi oskusi ja teadmisi;
3. näidata pealikutele need teed ja allikad, millede abil nad iseseisvalt võivad täiendada oma teadmisi;
4. selgitada pealikutele kaitseliidu sõjalise väljaõppe vajadust ja tähtsust;

5. ühtlustada kaitseväge ja kaitseliidu väljaõpet.

Neil kursustel rõhutati mitte seevõrra teoreetiliste teadmiste täiendamist kui just praktiliste oskuste ja võtete omandamist. Sellest välja minnes õppekava kandvamana osana esines taktikalise väljaõppe ja rivilise ettevalmistuse ja laskeasjanduse alal instruktori osa.

Kursuste lõpul anti igale pealikule üks taktikaline ülesanne kompanii tegevuse piirides koduseks lahendamiseks, mis läbivaadatult ja parandatult kursuste õppejõudude poolt ülesande lahendajale tagasi saadeti.

Muudest sõjalistest ainetest loeti topograafiat, suurtükiväeasjandust, maastiku organiseerimist, gaasiasjandust, siis veel psühholoogiat ja metoodikat.

Sarnase õppekavaga korraldati ka kursused pealikutele 1927. a. alul Tallinna ja Tartu malevates.

3. Lendkoolid ja kursused noorematele pealikutele.

Et ka noorematele pealikutele (rühma, jao-) võimaldada oskuste ja teadmiste värskendamist ja alla kriipsutada nende erilist tähtsust ja ülesandeid kaitseliidus, korraldati neile maal — lendkoolid, linnades — täienduskursused.

Lendkoolide tsükliga tegi alguse novembrikuus peastaap, kus detailsed töökavad ja konseptid välja töötati ja malevatele laiaili saadeti. Õppejõududeks koondati lendkooli peastaabi õppeosakonna pealikud, maleva instruktorid, kelle piirkonnas lendkool korraldati, ja vanemad instruktorid naabermalevatest.

Lendkooli kestvus — kolm päeva. Õppekavasse olid võetud need praktilised ained, mis pealikul esimeses järjekorras tarvis taktikaliste ja laskeõppuste korraldamisel, nagu:

1. jao taktikaline tegevus kaitsel, pealetungil ja luurel;
2. laskmine ja laskeõppused laskerajal;
3. vahiteenistus — vahtkonna ja tunnimehe ülesanded ja kohused;
4. kaardi lugemine ja maastiku tundmaõppimine kaardi järele, orienteerumine ja liikumine maastikul kaardi järele;
5. suusasport ja suuskade hoolekanne; rühmsport.

Pealikute silmaringi laiendamiseks taktika alal peeti tarvilikke loenguid, mis olid selgitatud suuremõduliste ja piltikkude skeemidega Jalaväe Eeskirja II osa nõuete kohaselt rühma ja kompanii lahingtegevuse piirides. Õppetöö põhimõtteliselt oli rajatud puhtpraktilisele töömeetodile.

Et populariseerida kaitseliidu tegevust, pakkuda meelelahutust õppustest osavõtjatele, tõmmata kaasa kaitseliidu tegevusele ümbruskonna rahvast, korraldati lendkoolides kõne- ja

kinoõhtuid, kus peeti isamaalise sisuga kõnesid („Eestlaste püüd saada iseseisvaks ja selle täideminek“, „Mis oleme saavutanud iseseisvusega“, „Pilk minevikku ja tulevikku iseseisvuse 10. aastapäevaks“, „Eestlane kui kodukaitsja enne ja nüüd“, „Mis on kommunism ja miks ei ole ta läbiviidav ühiskondlikus elus“), näidati filme, mis kujutasid meie rahvast, loodust, rahva tegevust ja elu, kaitseliidu elu-olu ja meie naaberrahvaste elu („Filmkaameraga läbi Eesti“, „Kaitseliidupäev ja laagrid“, „Poola küttide traditsiooniline rännak“, „Häire ja õppused Soome kaitseliidus“, „Kanakasvatus“ jne.). Need õhtud leidsid sooja poolehoidu ja osavõttu kohaliku ümbruskonna rahva poolt. Näiteks Abjas ja Keilas käis ümbruskonna rahvast lendkooli viimasel kõne- ja kinoõhtul umbes 400 inimest.

Lendkoolist osavõtjatele oli korraldatud ühiskorter ja ühissöök. Kooselamine, olgugi lühikesa aja jooksul, võimaldas pealikele mõtteid vahetada, üksteist tundma õppida.

Lendkooli heaks kordaminekuks aitasid palju kaasa naiskodukaitselise liikmed, kes majapidamise hoole võtsid enda peale. Lendkooli lõpuks oli naiskodukaitseliikmete poolt korraldatud ühine teelaud, nõnda et lendkoolid lõppesid osavõtjate üleva meeleoluga.

Peastaap korraldas lendkooli ja neist võtsid osa:

Nr.	Lendkooli koht	Aeg	Osavõtjate pealik. arv
1.	Abja-Paluoja	10., 11. ja 12. nov.	43
2.	Tapa	17., 18 ja 19. nov.	62
3.	Võru	22., 23. ja 24. nov.	60
4.	Keila	1., 2. ja 3. dets.	44

209

Peastaabi poolt korraldatud lendkoolides toimusid õppejõududena peaaegu kõik kaitseliidu instruktorid ja omandasid seal kogemusi lendkoolide organiseerimiseks kohtade peal oma malevas. Õppeabinõud, skeemid, joonestused saadeti malevatesse, kus nende järele valmistati samased. Peastaabi poolt korraldatud lendkoolide eeskujul korraldasid malevad talve jooksul igas malevas 3—5 lendkooli. Kus võimalust lendkooli korraldada ei olnud (linnades ja üksikutes kohtades maal), seal koondati pealikuid õppustele, millede aluseks võeti lendkooli õppekava. Nõnda oli võimalus peaaegu kõigil pealikel oma teadmisi värskendada ja täiendada. Lendkoolidest ja pealike õppustest võtsid üle maa osa 2227 pealikut või 61% pealike üldarvust.

Pealikele korraldatud lendkoolide ja õppuste ja neist osavõtjate arvu selgitavad tabel nr. 3, skeem nr. 4 ja diagrammid nr. nr. 5 ja 6.

Tabel nr. 3.

Pealikele korraldatud lendkoolid, täienduskursused ja õppused

1. jaanuarist 1927. a. kuni 1. aprillini 1928. a.

Jrk. nr. nr.	Maleva nimetus.	Õppuse iseloom.	Lendkoolide, täienduskursuste või õppuste arv	Osavõtjaid.		Lendkoolide, täienduskursuste või õppuste vältus.	Märkused.
				Arvuliselt.	Protsentuaalselt pealike üldarvust.		
1.	Tallinna	1) Täienduskursus rühmapealikele 2) " " komp. "	1 1	58 29	66,2% 45,3%	103 tundi 32 "	
2.	Tartumaa	Lendkooli pealikele	8	241	69,7%	3 päeva	Malevkonnaja komp. pealikele oli korraldatud Tartus 6-p. täienduskursus 14.—19. veebr. 1927. a.
3.	Tartu	Täienduskurs. malevk. ja komp. pealik.	2	41	69%	34 tundi	
4.	Narva	1) Lendkool pealikele 2) Täienduskurs. rühma- ja jaopealik.	1 1	32 20	82% 56%	2 päeva 40 tundi	
5.	Valga	Lendkooli rühma- ja jaopealikele	5	76	57%	2—3 päeva	
6.	Petseri	Lendkooli pealikele	5	41	83%	1—3 "	
7.	Harju	1) Lendkooli pealikele 2) Õppusi jao-, rühma- ja komp.- peal.	16 20	205 102	79% 61%	2—3 " 1 "	
8.	Järva	Lendkooli pealikele	19	183	84,6%	2—3 "	
9.	Sakalamaa	1) Täienduskursus pealikele 2) Lendkooli pealikele	1 9	54 258	80% 67,4%	18 tundi 2—3 päeva	
10.	Lääne	Lendkooli pealikele	13	183	46%	2 "	
11.	Pärnumaa	Lendkooli pealikele	7	222	55%	2—3 "	
12.	Pärnu	Täienduskursus jao- ja rühmapealik.	1	55	64%	48 tundi	
13.	Viru	1) Õppusi pealikele 2) Lendkooli pealikele	13 3	224 88	55,5% 50%	38 "	
14.	Võru	Lendkooli pealikele	9	115	18,5%	3 päeva	
Kokku			120	2227	61%		

DIAGRAMM №5

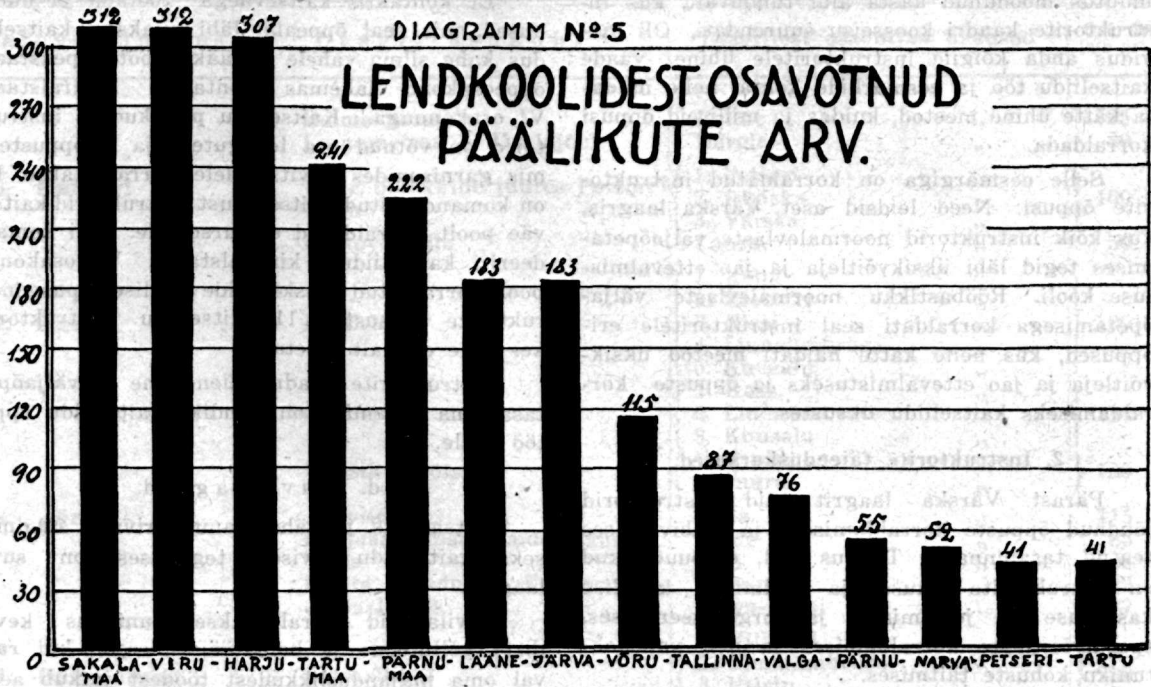
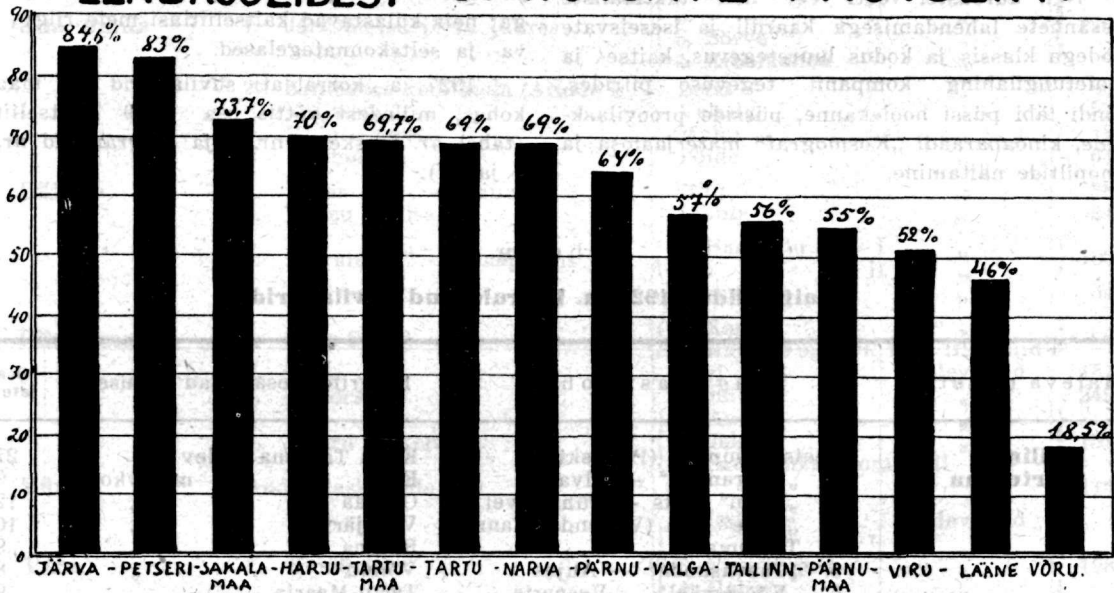

DIAGRAMM №6

PÄÄLIKUTELE KORRALDATUD LENDKOOLIDEST OSAVÕTJATE PROTSENT.

Lendkoolid on kujunenud parimaks abinõuks pealike ettevalmistuse täiendamisel. Nad leidsid kaitseliidu ridades ja rahvahulkades sooja poolehoidu. Nad andsid pealikele iseteadvust ja kindlust õppuste organiseerimiseks.

c. Instruktorite õppused.

1. Instruktorite õppused Yärska laagris.

Kaitseliidu instruktoriteks on astunud ohvitseride tegevast väest ja reservist. See koosseis

muutus möödunud aasta alul tunduvalt, kus instruktore kaadri koosseisu suurendati, Oli tarvidus anda kõigile instruktoritele ühine vaade kaitseliidu töö ja eesmärkide kohta, neile näidata kätte ühine meetod, kuidas ja milliseid õppusi korraldada.

Selle eesmärgiga on korraldatud instruktorite õppusi. Need leidsid aset Värska laagris, kus kõik instruktorid noormalevlaste väljaõpetamiseks tegid läbi üksikvõitleja ja jao ettevalmistuse kooli. Rööbastikku noormalevlaste väljaõpetamisega korraldati seal instruktoritele erioõppused, kus neile kätte näidati meetod üksikvõitleja ja jao ettevalmistuseks ja õppuste korraldamiseks kaitseliidu üksustes.

2. Instruktorite täienduskursused.

Pärast Värska laagrit olid instruktorid jõudnud õppuste korraldamises ja läbiviimises teatud tasapinnani. Tundus veel, et puudulikud on instruktorite oskused ja teadmised kehalise kasvatus ala juhtimises ja organiseerimises, spordivõistluste korraldamises ja neil vahekohtuniku kohuste täitmises.

3. kuni 18. jaanuarini 1928. a. korraldati peastaabi poolt Tondil sõjaväe ühendatud õppeasutuste ruumides instruktorite kahenädalised täienduskursused, millest osa võtsid 15 instruktorit. Domineeriv osa õppekavast oli pühendatud kehalise kasvatus töö organiseerimisele.

Neil kursustel võeti veel läbi taktikaliste ülesannete lahendamise kaardil ja iseseisvate töödega klassis ja kodus luuretegevus, kaitse- ja pealetungilahing kompanii tegevuse piirides. Mindi läbi püssi hoolekanne, püsside proovilaskmine, kinoaparaadi „Kosmograf“ materjaalosa ja kinopiltide näitamine.

Et kontaktis kaitsevägega töötada ja uuen- dused, mis seal õppealal läbi viiakse, kaitseliidus kahe silma vahele ei jääks, töötab peastaabi õppeosakond lähemas kontaktis kindralstaabi VI osakonnaga. Kaitseliidu pealikud ja instruktorid on võtnud osa loengutest ja erioõppustest, mis garnisonides ohvitseridele korraldatakse. Ka on komandeeritud kaitseliidust instruktorid kaitseväge poolt korraldatud erikursustele. Nii komandeeriti kaitseliidust kindralstaabi VI osakonna poolt korraldatud keskkoolide sõjalise õppuse instruktorite kursustele 11 kaitseliidu instruktorit, kes selle edukalt lõpetasid.

Instruktorite kaadri täienemine ja väljaõppe tasapinna tõusmine on pandiks kaitseliidu õppetöö edule.

d. Suvilaagrid.

Tähtsamaks ja tähelepanuväärivaks sündmuseks kaitseliidu suvises tegevuses on suvilaagrid.

Suvilaagrid korraldatakse juunikuus kevadiste põllutööde ja heinatöö vaheajal, kui rahval oma majanduslikkudest töödest jätkub aega kaitseliidu tegevuseks. Laagri kohtadeks on valitud looduslikult ilusad ja ajalooliselt mälestusrikkad ja praegusel ajal rahva pidude ja kogunemise kohad. Laagris antakse kaitseliitlastele sõjalist õppust, äratatakse isamaalisi ja rahvuslikke tundeid, selgitatakse kaitseliidu tähtsust ja tegevust, harjutakse ära laagri korra ja eluga; neis külastavad kaitseliitlasi meie riigi-, rahva- ja seltskonnategelased.

1927. a. korraldati suvilaagrid üle maa 53 kohas, milledest võttis osa 5619 kaitseliitlast (tabel nr. 7, skeem nr. 8 ja diagrammid nr. nr. 9 ja 10).

Tabel nr. 7.

Kaitseliidus 1927. a. korraldatud suvilaagrid.

Maleva nimetus.	Laagri asukoht.	Laagritest osavõtjad üksused.	Osavõtjate arv.
1. Tallinna	Leetse asundus (Paldiskis)	Kogu Tallinna malev	270
2. Tartumaa	1. „Vapramäel“ — Elvas	Elva malevkond	93
	2. „Muru“ mets — Pühajärvel	Otepää	122
	3. „Rehe“ talu (Vehenda) Ranna	Virtsjärve	106
	4. Toolamaal	Räpina	92
	5. „Taevaskoda“ — Ahjas	Võnnu	82
	6. „Võõremäel“ — Vesneris	Tartu-Maarja	94
	7. „Kivimurru“ — Mustveel	Mustvee	97
	8. Alatskivi mõisas	Kodavere-Alatskivi	117
	9. „Palaliinas“ — Sootagas	Voldi	98
	10. „Painkülas“ — Jõgeval	Jõgeva	119
	11. Kambjas	Kambja	132
3. Tartu	Pangoti järv — Elvas	Kogu malev	92
4. Narva	„Magdeburis“ Narva-Jõesuu juures	1. Narva	115
		2. Vaivara	
		Valga	
5. Valga	1. Sooru mõisa	Valga	63
		Sangaste	

Maleva nimetus	Laagri asukoht	Laagritest osavõtjad üksused	Osavõtjate arv
	2. Helme asundus	Helme	95
	3. Laanemetsas — Mustajõel	Hargla	80
6. Petseri	1. 7. j. r. barakkide juures Petseri jaam	1. Petseri	160
	2. Rootovo küla	2. Irboska	
		3. Värskä Laura	
7. Harju	1. Paldiskis	1. Keila	109
		2. Kloostri	
		3. Nissi	
		4. Linnaümbruse	
		5. Kuusalu	
	2. Jägalas	1. Kose	134
		2. Linnaümbruse	
		3. Kuusalu	
	3. Kuusiku mõisa	1. Rapla	106
		2. Juuru	
8. Järva	1. Aegviidus	Tapa	115
	2. Põhjaka mõisa (Paide jaam)	Paide	83
	3. Türis	Türi	108
	4. Ervita asundus — Veinjärvel	Koeru	82
	5. Järva-Jaanis	Järva-Jaani	87
9. Sakalamaa	1. Sinihallikul	1. Viljandi	200
		2. Linnaümbruse	
		3. Paistu	
		4. Suure-Kõpu	
	2. Lohmuse as. — Suure-Jaanis	Suure-Jaani	98
	3. Valma küla — Virtsjärvel	1. Tännasilma	120
		2. Tarvastu	
		3. Kolga-Jaani	
	4. Kabala asundus	Pillistvere	97
	5. Põltsamaa mõisa	Põltsamaa	235
10. Saaremaa	1. Järvemetsa järve juures	1. Kuresaare I	120
		2. " II	
		3. Sõrve	
		4. Kihelkonna	
	2. Armuadra koolimaja (Aruste k.	Leisi	60
	3. Valjalas	Valjala	52
	4. Muhu saarel	Muhu	48
	5. Uuemõisas	Põide	64
11. Lääne	1. Keina alev — Hiiumaal	Hiiu	38
	2. Virtsu poolsaarel	Lihula	24
	3. „Paralepas“ — Haapsalus	1. Haapsalu I	100
		2. " II	
	4. Märjamaal	Märjamaa	64
12. Pärnumaa	1. Abja-Sarjal	1. Karksi	96
		2. Halliste malevk. II ja III k-niid	
	2. Toris	Tori malevkond	151
	3. Vändras	Vändra	249
	4. Audru laskeplats	1. Audru	137
		2. Jakobi	
		3. Sauga üksikkompanii	
13. Pärnu	Audru laskeplats		114
14. Viru	1. Kundas	1. Rakvere I malevkond	198
		2. " II	
		3. Viru-Nigula	
		4. Haljala	
		5. Kadrina	
	2. Toilas	Jõhvi	70
	3. Purtses	Lüganuse	66
15. Võru	1. Vana-Antsla asundus	Antsla	80
	2. Vastseliinas	Vastseliina	134
	3. Tilsa asundus	1. Põlva	101
		2. Kanepi	
	4. Rõuges	Rõuge	22

Kokku

53 laagrit

5619 mal.

DIAGRAMM N° 9

SUVILAAGRITEST OSAVÖTNUD KAITSELIITLASTE ARV.

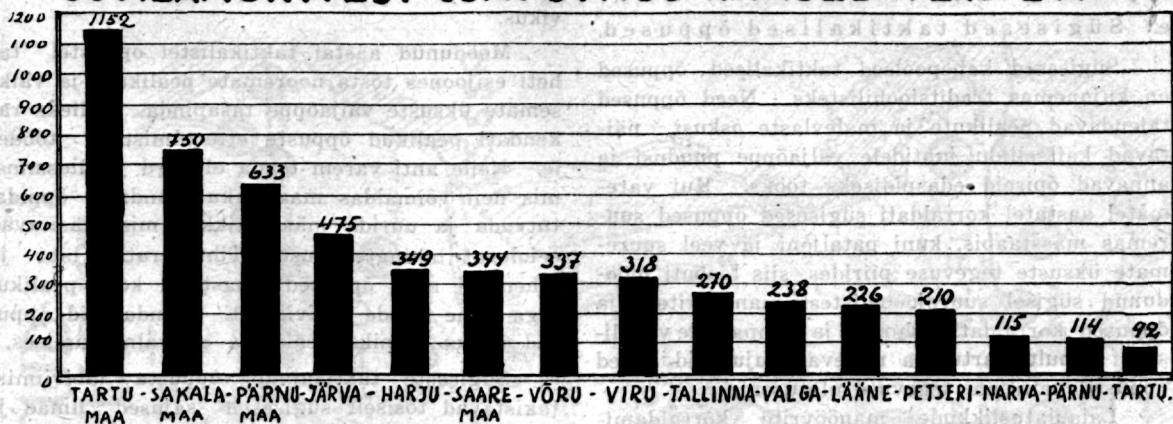
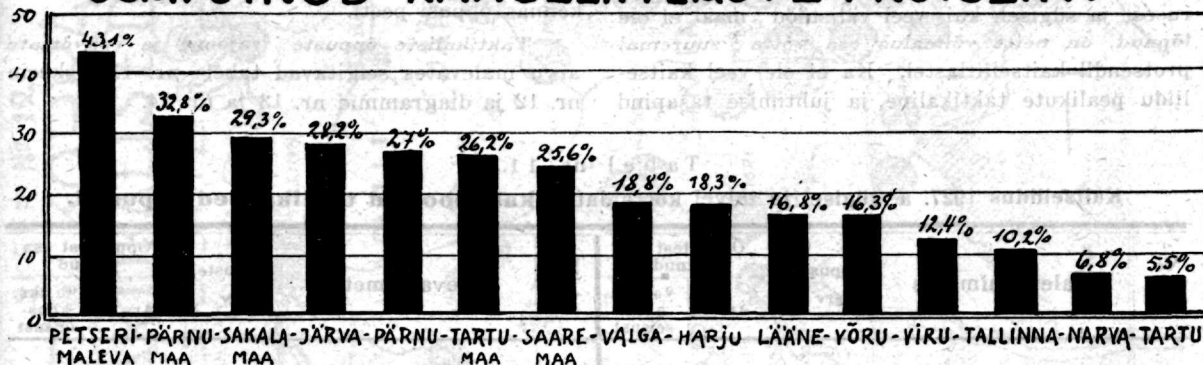

DIAGRAMM N° 10

SUVILAAGRITEST OSAVÖTNUD KAITSELIITLASTE PROTSENT.

Enamus laagritest oli ühel ajal kaitseliidupäeva pühitsemisega, nõnda kujunes kaitseliidupäev ülemaalseks kaitseliidu pidu- ja tööpäevaks. Laagri kestvus oli 2—3 päeva.

Peastaabi poolt oli töötatud välja laagri kord, laagri administratsiooni kuuluvate pealike ülesanded ja kohused ja laagri õppekava. Õppekava läbiviimiseks töötas peastaap välja õppekonspektid, mis üle maa laagriõppusi ühtlustasid. Õppealal sisaldasid õppekavad üksikmehe ja väiksema üksuse (jao ja rühma) taktikalist tegevust, laskmisi ja laskeõppusi, kehalisest kasvatuses rühmmänge ja kergejõustiku harjutusi. Kus oli võimalus, seal korraldati laskevõistlusi.

Rahvuslike tunnete õhutamiseks, muistsete traditsioonide elustamiseks ja uute loomiseks oli igas laagris üks lugupeetavamatest seltskonnategelastest kaitseliitlane laagri vanemaks. Laagrivanem kujutas endast muistse Eesti vanema ja ta ülesandeid oli muistsete traditsioonide elustamine.

Isamaaliste ja rahvuslike tunnete äratamiseks korraldati kõnesid, mis kandsid ette tuntud seltskonnategelased. Neid tundeid äratasid ühised koosviibimised laagritulede ääres ja ühislaulud muusika saatel. Tulede ääres tuletati meele muistseid eestlasi, ajaloolisi tulesid ja ajaloolist jüriööd. Laagris pandi toime tõrvikutega rongikäike, mida võrreldi rinnas leegitseva kustumatu isamaa-armastuse tulega.

Laagreid külastasid vabariigi valitsuse ja kaitseliidu vanematekogu liikmed, kaitseliidu ülem, Soome, Läti ja Poola kaitseliidu külalised ja paljud kaitseliidu liikumisele kaasatundjad seltskonnategelased.

Kindel laagri kord ja tseremooniad (laagri avamine, lipu ülestõstmine ja mahalaskmine, laagri lõpetamine) õpetasid kaitseliitlasi korda armastama ja sellest lugu pidama. Ühiselu, ühistoht, need kasvatasid ühistunnet, distsipliini, ka julgust ja mehisust.

1927. a. pandi suvilaagrite korraldamisele kindel ja laiaulatuslik alus ja nad said üldise kiituse osaliseks.

e. Sügisesed taktikalised õppused.

Sügisesed kahepoolsed taktikalised õppused on kujunemas traditsioonilisteks. Need õppused täiendavad pealikute ja malevlaste oskusi, näitavad kaitseliidu juhtidele väljaõppe puudusi ja annavad õpiseid edaspidiseks tööks. Kui varem aastatel korraldati sügisesed õppused suuremas masstaabis, kuni pataljoni ja veel suuremate üksuste tegevuse piirides, siis loobuti möödunud sügisel suurejoonelistest manöövritest ja õppused korraldati rühmade ja kompaniide vahelised. Ainult Tartumaa malevas kujunesid need õppused pataljoni tegevuse ulatuseni.

Laiaulatuslikkude manöövrite korraldamisest loobuti möödunud sügisel põhjusil, et vähemad õppused rohkem õpetlikud ja neid on võimalik pärast õppusi detailsemalt läbi harutada, seega kõigile osavõtjatele puudusi ja häid külgi ära näidata. Teisest küljest, vähematele õppustele kogunevad kaitseliitlased lähemast ümbrusest ja sügisel, kui veel välistööd maal ei ole lõpnud, on neist võimalus osa võtta suuremal protsendil kaitseliitlastel. Ka ei ole veel kaitseliidu pealikute taktikaline ja juhtimise tasapind

tõusnud seevõrra kõrgele, et nad kindlustavad suuremate manöövrite head kordaminekut. Nende õppuste korraldamine teostub lähemas tulevikus.

Möödunud aastal taktikalistel õppustel tahti esijoones tõsta nooremate pealikute ja väiksemate üksuste väljaõppe tasapinda. Selleks rakendati pealikud õppuste ettevalmistuse töödele. Neile anti varem teada olukord ja ülesanne, mis neil võimaldas maastikku tundma õppida, tutvuda ja uurida määrustikke, mis käsitavad eelolevat lahingtegevust. Tihti arutati läbi ja lahendati need õppused maastikul koos pealikutega enne nende läbiviimist. Nõnda olid õppused üheks etapiks pealikute ettevalmistamises.

Sügise taktikaliste õppuste läbiviimist takistavad tõsiselt sügisesed sajused ilmad ja pori, see tihti teeb õppuste korraldamise võimatuks, mispärast neid osalt korraldati ka talvel.

Möödunud aastal korraldati malevate staapide poolt 103 kahepoolset taktikalist õppust, millest võttis osa 8765 kaitseliitlast või üldiselt 46% kaitseliitlastest, kellede malevkondade piirkonnas õppusi peeti.

Taktikaliste õppuste rajoone ja osavõtjate arvu malevates selgitavad tabel nr. 11, skeem nr. 12 ja diagrammid nr. 13 ja nr. 14.

Tabel nr. 11.

Kaitseliidus 1927. a. sügisel ja talvel korraldatud kahepoolsed taktikalised õppused.

Nr. Nr.	Maleva nimetus	Õppuste arv	Õppustest osa võtnud		Nr. Nr.	Maleva nimetus	Õppuste arv	Õppustest osa võtnud	
			Arv	% üks. koos- seisust				Arv	% üks. koos- seisust
1.	Tallinna malev	5	1445	52%	9.	Ülekanne . .	29	4093	
2.	Tartumaa „	3	840	40%	10.	Sakalamaa malev	16	1238	51,5%
3.	Tartu „	1	120	40%	11.	Saaremaa „	4	314	48%
4.	Narva „	3	226	44%	12.	Lääne „	4	523	45%
5.	Valga „	5	570	44%	13.	Pärnumaa „	14	928	66%
6.	Petseri „	3	130	31%	14.	Pärnu „	1	143	60%
7.	Harju „	4	208	43%	15.	Viru „	16	817	55%
8.	Järva „	5	555	37%		Võru „	19	708	35%
	Ülekanne . .	29	4093			Kokku . .	103	8765	46%

f. Noormalevlaste ettevalmistus.

1. Värska laager.

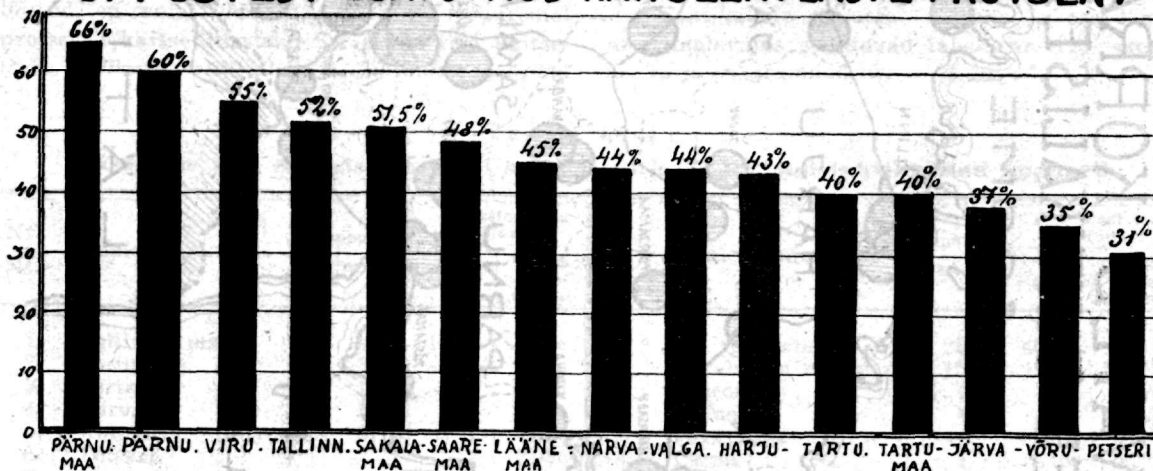
Kaitseliit näeb ette põhikirjas oma liikmetele, eriti noortele, sõjalise õppuse ja kasvata-mise andmise. Alguses astus kaitseliitu noori vähemal arvul. Pärast seda, kui instruktorite arv suurendati ja noortele korraldati õppusi kavakindlalt, suurenes noorte arv. Kui vabariigi valitsuse määrusega oli võimaldatud noortele kahe- ja neljakuine soodustus kaitseväeteenistuse-ja lühemise teel, kasvas noorte juurevool veelgi suuremaks. Nii sai kaitseliidus 1927. a. esimesel poolel sõjalist ettevalmistust 1443 noort. Julgemad ja rohkem arenenud nendest soorita-

sid veebruaris ja märtsis 1927. a. katsed kaitseväeteenistuses soodustuse saamiseks. Katsetele ilmunutest said 5 noort 4-kuise ja 63 noort 2-kuise soodustuse.

Esimeste katsete kogemused näitasid, et noori võib küll koha peal rahuldavalt ette valmistada teoreetilistes ainetes, kuna praktilise kursuse (eriti laskeasjanduse ja taktikalise väljaõppe) omandamine kaitseliidu üksustes koha peal on raskesti teostatav. Siit tärkas mõte noortele praktilise ettevalmistuse andmiseks taktikalise väljaõppe, laskmise, distsipliini ja sisekorra alal koondada neid laagrisse, kus neid kergem tutvustada sõjaväelise eluga ja olukorraga.

DIAGRAMM N^o13DIAGRAMM N^o14

KAHEPOOLSETEST TAKTICALISTEST ÕPPUSTEST OSAVÕTNUD KAITSELIITLASTE PROTSENT

Niisuguseks kohaks osutus sõjaväe laager Värskas, kus kaitseliit noorte tarvis ehitas oma baraki.

Noorte osavõtt Värskla laagrist oli väga elav ja töö tulemused head, isegi paremad kui esialgu loodeti. 1927. a. laagrist osavõtnud 602-st noorest tunnistati katsekomisjoni poolt neljakuise soodustuse vääriliseks 503 noort (84%), kahekuise soodustuse vääriliseks 81 noort (13%), nõrkadena esinesid katsetel ainult 17 noort (3%).

Laagris tegid noored läbi keskmiselt 10-päevase kursuse. Õppeaeg vältas igapäev 10 tundi, juure arvamata õppused vabal ajal.

Värskla laager ei suutnud nii palju noori vastu võtta kui oli soovijaid. Osa soovijatest pidi oma ettevalmistust jätkama kaitseliidu üksustes. Nendest soovisid saada soodustust veel

47 noort. Jaanuarikuus sooritasid nendest soodustuskatse 39 noort; 8 olid nõrgalt ette valmistatud ja jäid soodustuseta.

Üldse sooritas aasta jooksul 508 noort neljakuise ja 183 noort kahekuise soodustuskatse.

Ettevalmistus 1927./28. a. talvel.

1927. a. sügisel kasvas noorte juurevool kaitseliitu suurel määral. 1. aprillil 1928. a. seis kaitseliidu nimekirjas 6.405 noort, kes veel ei ole kaitseväge kutse ealised (18—20 a. vanad). Septembrikuus töötati noorte õppuste jaoks välja õppekavad ja õppuste läbiviimise kord. Talve ja kevade jooksul pidid noored koonduma õppepunktidesse kolm korda à 3 päevaks. Igal 3-päevasel kursusel võeti läbi teatud õppeprogramm ja noortele anti juhtnööre, milliseid õp-

pusi nad kodu peavad kordama ja ette valmistama järgmiseks kursuseks. Kuni 31. märtsini käis järjekindlalt õppustel 2.360 noort, kellest keskmiselt igaüks 6-päevase kursuse (3×2) läbi tegi. Noorte õppustest osavõtjate arvu selgitab tabel nr. 15.

Peale selle on noored teinud kaasa taktikalised õppused teiste kaitseliitlastega ja osa õppusi laskerajal.

Noorsoo sõjalisel ettevalmistusel kaitseliidus on suur tähtsus:

1. kaitseliit aitab kaitsevæele tunduvalt kaasa sõjaväeteenistuse kergendamisel, eriti teenistusaja lühendamisel ühe aasta peale, olles kaitsevæeteenistuse algkooliks enne kodaniku kaitsevæeteenistusse astumist;

2. kaitseliit populariseerib kaitsevæeteenistust ja sellele ettevalmistuse tähtsust noorte kodanikkude ridades;

3. kaitseliit kaineatab meie noorsugu, kes noorusaastatel on vastuvõtlik igasugu, tihti isegi meie riigivastastele õppustele ja on kergesti kaasaminev propageeritavate vooludega;

4. kaitseliidus noorsoo ettevalmistamisel kaitsevæeteenistusele kriipsutatakse alla distsipliini ja kohusetunde vajadust riiklikus, seltskondlikus ja isiklikus elus ja viiakse meie noortest tunduv protsent selle äratundmisele ja arusaamisele.

Kaitseliit võtab ka osa meie noorsoole sõjalise õpetuse andmisest kesk- ja kutsekoolides. Kindralstaap ei jõudnud 1927./28. õppeaastal alevite ja osas linnade keskkoolides sõjalise kasvatusinstruktorite vähesuse tõttu kõigis neis koolides õppivale noorsoole anda sõjalist õppust, millise ülesande teostamine jäi kaitseliidu instruktorite kohuseks. Üldse andis 1927./28. õppeaastal 13 kaitseliidu instruktorit 21 kesk- ja kutsekoolis sõjalist õppust kokku 74 tundi nädalas.

3. Õppuste üldarv.

Kui palju üldse kaitseliidus aruandeaastal õppusi korraldati ja milliste õppuste koosseis see teostati, selgitab tabel nr. 16.

Tabelis ei ole toodud neid õppusi, mis korraldatud pealikutele ja noormalevlastele. Samuti pole tabelis toodud sportimist, spordi- ja laskevõistlusi, eriõppusi pealikutele ja noortele. Keskmiselt on iga kaitseliitlane aasta jooksul õppustel käinud 6 korda.

II. Laskeasjandus.

1. Tegevuse põhijooni.

Aruandeaasta oli laskeasjanduse alal pöördeaastaks. Kui seni sel alal töötati enam-vähem juhuslikult ja õige palju laenati kaitsevæe laskeeskirjadest, siis 1927. aastal asuti kaitseliidus laskeasjanduse ümberkorraldamisele.

Nimelt selgus, et laskeasjanduse madala tasapinna tähtsamaid põhjusi oli kaitseliidule võõras

laskesüsteem. See ei annud küllalt ruumi isetegevusele, algatusele kohtade peal ja sportlikule vaimule, mis just ongi tähtsamaid laskekunsti edendamise ja arendamise aluseid kaitseliidus.

Nii mööduski läinud aasta laskeasjanduse alal otsimise ja ümberkorraldamise tähe all. 1927. a. detsembrikuus jõuti uue laskesüsteemi väljatöötamisega lõpule ja 1928. a. 28. jaanuaril kaitseliidu ülem kinnitas „Kaitseliidu laskemäärused sõjaväepüssidest“.

See on tähtsaim moment kogu kaitseliidu laskurite pere elus. Uute määrustega on näidatud üles suurt usaldust laskurite vastu, siin on antud laialdast ruumi igale kaitseliitlasele oma algatuseks ja on võimaldatud isegi iseseisvat laskeharjutuste kokkuseadmist ja nende läbiviimist.

Olgugi et uus laskesüsteem pandi maksma alles 1928. a. jaanuarikuus, asuti selle teostamisele juba 1927. aastal. Uue laskesüsteemiga tutvustati pealikuid kursustel ja lendkoolides, milliseid korraldati kui peastaabi nii malevate poolt. Lendkoolides juhiti peale muu suurt tähelepanu laskeasjanduse praktilisele osale: kuidas korraldada laskmisi ja laskeõppusi koha peal väiksemates üksustes ja üksikute malevlastega. Peale selle lendkoolides demonstreeriti terve rida uusi õppevahendeid, missugused aitavad kaasa laskekunsti kiiremale ja täpsemale omandamisele. Üldisajana tuleks siinkohal veel ära märkida väikekalibriliste spordipüsside sissetoomist kaitseliitu. Need püssid leidsid laskjate peres sooja poolehoidu ja asjaga on jõutud nii kaugele, et 1928. a. kaitseliidupäeval esinetakse laskevõistlustel iseseisva alana laskmisega väikekalibrilistest püssidest.

Head tõuget laskekunsti arendamisele andsid ka ärapeetud kaks välislaskevõistlust (Tallinna ja Helsingi malevate ja Võru maleva ja Läti Valga maakonna kaitseliidu rügemendi vahel). Eriti õpetlik oli võistlusretk Soome. Seal tutvuti nii mitmegi kasuliku uudisajaga, missugused ei jätnud oma head mõju avaldamata ka meie laskekunsti arendamisele. Üheks niisuguseks hüveks tuleks nimetada meie laskeklubi teostamist.

Algatuse sel alal võttis enda peale Tallinna malev, kus laskeklubi juba tegutseb väga energiliselt ja heade tagajärgedega. Tallinna eeskulul on laskeklubide organiseerimine praegu käsil ka teistes malevates.

Seni takistas tunduvalt korrapärase laskmise läbiviimist laskeradade puudus. Ka selle pahe kõrvaldamiseks on asutud kogu kaitseliidus innukalt tööle. Siin seati üles põhimõte, et ühelgi laskuril laskerajale minekuks ei tohiks olla üle ühe tunni ajakulu. See põhimõte on löönud läbi ja suur hulk kaitseliidu allüksusi on varustatud nõuetaval määral laskeradadega. Sel-

lel alal tegutsetakse intensiivselt edasi ja on loota, et juba lähemas tulevikus Eesti pinda katab tihe laskeradade võrk.

Laskurite laskeosavuse tasapinna väliseks äramärkimiseks on seatud sisse laskemärgid, millised on avaldanud erilist ergutavat mõju laskurite edasipüüdmisele.

2. Laskmistest osavõtt.

Et uute määruste trükkimine veel aega võttis ja nad jõudsid kaitseliitlaste perre alles käesoleva aasta märtsikuus, tuleb vaadata aruandeaastale kui vana süsteemi tähe all möödunud tegevusaastale.

Uus laskesüsteem tõi kaitseliitu uut elu ja hoogu ja laskeasjanduse alal algas intensiivne tegevus. Seda kahjuks ei või öelda eelmise aja kohta, kus osavõtt laskmistest oli võrdlemisi tagasihoidlik, nagu seda näitab järgnev tabel.

Kaitseliitlaste osavõtt sõjaväepüssidest laskmises.

Maleva nimetus	Kaitseliitlaste arv malevates	Aasta jooksul on laskmistest võtnud osa laskureid	Mittest laskmistest iganimikirjas seisev maleviane keskm. osa võttis
1. Petseri malev	471	1699	3,6
2. Sakalamaa „	2154	5197	2,4

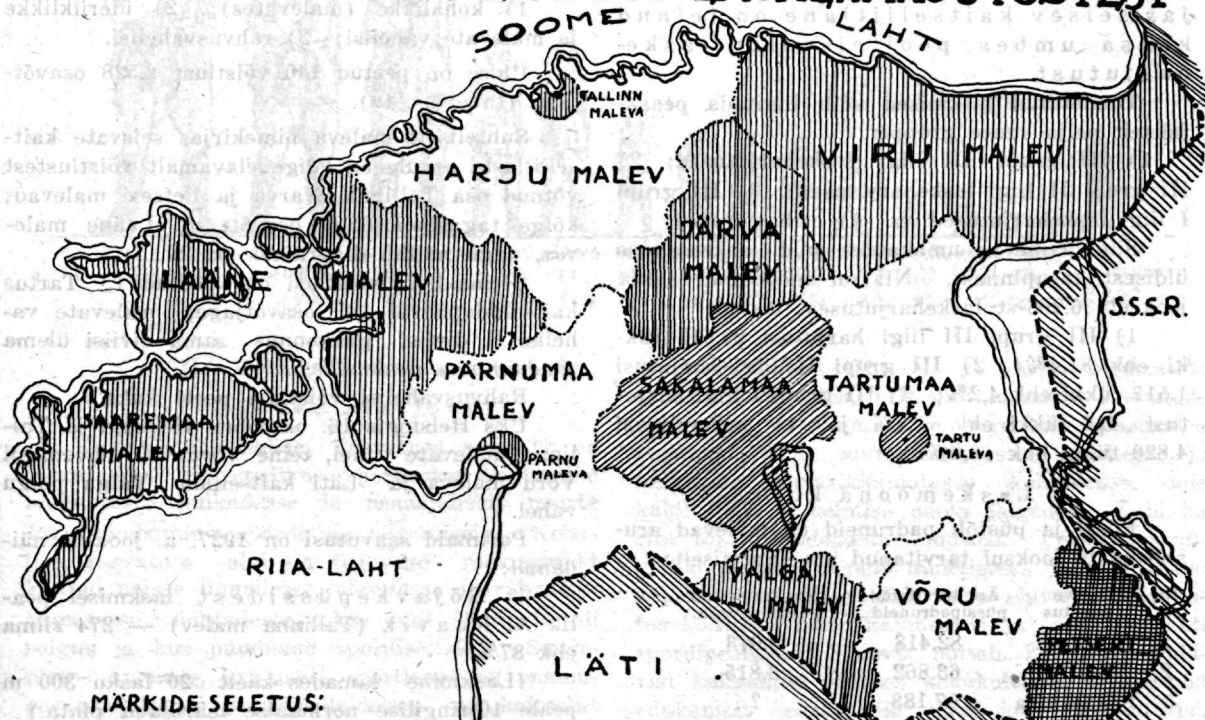
3. Tartu	malev	1633	3411	2,1
4. Tallinna	„	2533	4754	1,9
5. Narva	„	518	927	1,8
6. Valga	„	1379	2569	1,8
7. Viru	„	2475	3151	1,7
8. Pärnu	„	419	662	1,6
9. Saaremaa	„	1298	1860	1,4
10. Lääne	„	1459	1811	1,2
11. Järva	„	1820	2032	1,1
12. Pärnumaa	„	1898	1806	0,9
13. Tartumaa	„	4656	4082	0,9
14. Harju	„	1934	1495	0,8
15. Võru	„	2192	1190	0,5

Siit näeme, et enam-vähem rahuldava lasketihedusega malevad on Petseris, Sakalamaal ja Tartus, nagu see näidatud ka skeemil nr. 17.

Samuti ebatasane on ka lasketihedus malevates endis üksikute malevkondade vahel. Esirinnas sammuvad siin järgmised malevkonnad (iga nimekirjas seisva kaitseliitlase peale tuleb enam kui 3 laskeharjutust):

Nr.	Malev	Malevkond	Mitu laskeharjutust igamees keskmiselt kaasainud
1.	Petseri	Petseri	4,3
2.	Tartu	Kuulip. kompanii	4
3.	Saaremaa	Muhu	4
4.	Sakalamaa	Suure-Kõpu	3,7

JOON. N°17.
KAITSELIITLASTE OSAVÕTT LASKEHARJUTUSTEST

MÄRKIDE SELETUS:

	Iga nimekirjas seisev kaitseliitlane kaasainud enam kui 3 laskeharjutust
	2-3
	1-2
	alla 1-ka

5. Saaremaa	Kuulip. kompanii	3,6
6. Tallinna	Kopli	3,5
7. Saaremaa	Side k-do	3,3
8. Sakalamaa	Viljandi linna	3,3
9. Tallinna	Sadama	3,3
10. Petseri	Värska	3,2
11. Tallinna	Nõmme	3,1
12. Narva	Narva linna	3
13. Sakalamaa	Kolga-Jaani	3
14. Viru	Rakvere I	3
15. Viru	Jõhvi	3
16. Viru	Viru-Nigula	3
17. Sakalamaa	Tarvastu	3

Vastandina eelmistele on malevkondi, kus kogu aasta jooksul ei ole kahe mehe peale kokku viidud läbi ühtki laskeharjutust.

Kõige vähem laskeharjutusi on sooritanud järgmised malevkonnad.

Nr.	Malev	Malevkond	Mitu harjutust iga mees keskmiselt kaasa teinud
1.	Pärnumaa	Halliste	0,2
2.	Tartumaa	Räpina	0,3
3.	Võrumaa	Kanepi	0,3
4.	Tartumaa	Voldi	0,4

Möödunud tegevusaasta jooksul on üldse ära peetud 36.266 laskeharjutust.

Kui võtta kaitseliitlaste üldine arv nimekirjade järele, siis keskmiselt iga nimekirjas seisev kaitseliitlane on teinud kaasa umbes poolteist (1,5) laskeharjutust.

Toimetatud laskmised võib liigitada peamiselt nelja suure gruppi:

1) III grupi III liigi laskeharjutused; 2) III grupi II liigi laskeharjutused; 3) III grupi I liigi laskeharjutused ja 4) eriharjutused.

Siit saame ka umbkaudse pildi laskeosavuse üldisest tasapinnast. Nii on möödunud aasta jooksul 36.266-st laskeharjutusest lastud:

1) III grupi III liigi harjutusi 29.513 tükki ehk 81,4%; 2) III grupi II liigi harjutusi 1.517 tükki ehk 4,2%; 3) III grupi I liigi harjutusi 416 tükki ehk 1,1% ja 4) eriharjutusi 4.820 tükki ehk 13,3%.

3. Laskemoona kulu.

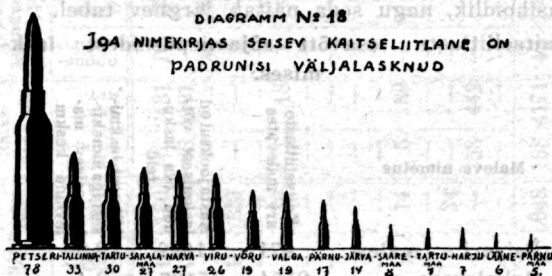
Püssi ja püstoli padruneid on malevad aruandeaasta jooksul tarvitanud ära järgmiselt:

Nr.	Maleva nimetus	Ära tarvitatud püssipadruneid	Ära tarvitatud püstolipadruneid
1.	Tallinna	82.418	9.073
2.	Viru	63.862	3.815
3.	Sakalamaa	57.183	?
4.	Tartu	49.171	3.442
5.	Võru	40.793	2.518
6.	Petseri	36.445	?
7.	Tartumaa	31.671	1.868

8. Järva	25.773	3.700
9. Valga	25.731	903
10. Narva	14.142	668
11. Harju	13.378	?
12. Pärnumaa	10.357	2.499
13. Saaremaa	9.895	947
14. Lääne	8.746	1.490
15. Pärnu	6.980	135

Kokku: 476.495 31.058

Kõige rohkem laskemoona on kulutanud Petseri malev, kus iga nimekirjas seisva kaitseliitlase kohta on lastud välja 78 padrunit! Mahajäänud on Pärnumaa malev, kus iga kaitseliitlase kohta tuleb ainult 5 padrunit. Keskmiselt kogu kaitseliidus on iga mehe peale tarvitatud ära 18 padrunit. Padrunite kulu selgitab diagramm nr. 18.

4. Laskevõistlused.

Laskevõistlusi on peetud 1927. a. jooksul:

1) kohalikke (malevates); 2) üleriiklikke ja malevate vahelisi; 3) rahvusvahelisi.

Üldse on peetud 140 võistlust 2.528 osavõtjaga (tabel nr. 19).

Suhteliselt maleva nimekirjas seisvate kaitseliitlaste arvule on kõige elavamalt võistlustest võtnud osa Tallinna, Narva ja Petseri malevad; kõige tagasihoidlikum osavõtt oli Lääne malevas, nagu näitab diagramm nr. 20.

Ülemaalisi võistlusi on peetud 1, Tartus kaitseliidupäeval 135 osavõtjaga, malevate vahelisi II diviisi piirkonnas sama diviisi ülema rändauhinna peale üks.

Rahvusvahelisi võistlusi peeti kaks.

Üks Helsingis 16. oktoobril Helsingi ja Tallinna malevate vahel, teine Võrus 20. novembril Võru maleva ja Läti kaitseliidu Valga polgu vahel.

Parimaid saavutusi on 1927. a. jooksul näidanud:

1) Sõjaväepüssidest laskmisel pealik A. Raavik (Tallinna malev) — 274 silma ehk 87%.

(Laskmine lamades käelt 20 lasku 300 m peale 10-ringilise normaalse märklaua pihta.)

2) Revolvritest laskmisel J. Rebane (Tallinna malev) 52 silma ehk 74%.

(Laskmine püsti käelt 7 lasku 35 m peale 10-ringilise normaalse püstoli märklaua pihta.)

Tabel nr. 19.
1927. a. jooksul peetud kaitseliidu laskevõistlused.

Nr.	Maleva nimetus	Rühmade vahelised võistlused		Kompaniide vahelised võistlused		Malevkond. vahelised võistlused		Muud võistlused		Kokku		1927. a. kaitseliidu-päeva võistlustest osavõtjate arv
		Võistluste arv	Osavõtjate arv	Võistluste arv	Osavõtjate arv	Võistluste arv	Osavõtjate arv	Võistluste arv	Osavõtjate arv	Võistluste arv	Osavõtjate arv	
1.	Tallinna	—	—	6	573	5	260	2	15	13	848	9
2.	Narva	—	—	8	61	1	18	6	87	15	148	10
3.	Petseri	—	—	—	—	1	40	21	89	22	129	9
4.	Valga	1	25	2	98	2	40	3	72	8	235	7
5.	Pärnu	1	14	2	57	—	—	—	—	3	71	7
6.	Tartu	—	—	—	—	2	162	2	25	4	187	12
7.	Järva	—	—	7	140	1	36	—	—	8	176	8
8.	Viru	2	47	1	24	3	69	3	76	9	216	23
9.	Saaremaa	—	—	—	—	—	—	4	112	4	112	2
10.	Sakalamaa	3	25	16	98	9	38	4	20	32	181	6
11.	Pärnumaa	—	—	—	—	2	59	1	20	3	79	12
12.	Harju	4	46	1	28	—	—	—	—	5	74	9
13.	Võru	—	—	—	—	7	42	5	?	12	42+?	12
14.	Lääne	—	—	—	—	1	18	1	12	2	30	9
Kokku:		11	157	43	1079	34	782	52	528	140	2528	135

DIAGRAMM № 20

KAITSELIITLASTE OSAVÖTT LASKE-
VÖISTLUSTEST VÖRRELDES
KAITSELIITLASTE ÜLDARVUGA.

TALLINNA - NARVA - PETSERI - VALGA - PÄRNU - TARTU - JÄRVA - VIRU - SAARE - SAKALA - PÄRNUMAA - HARJU - VÕRU - LÄÄNE - KOKKU
848 osav 148 129 235 71 187 176 216 112 181 79 74 42 KAITSELIIDUS 2528
33% 29% 28% 17% 17% 11% 10% 9% 9% 8% 4% 4% 2% 9%

III. Kehaline kasvatus.

1. Tegevuse sihtjooni.

Kaitseliidu kehalise kasvatus eesmärk on spordi idee ja tegeliku sportimise levitamine laiematesse hulkadesse ja peamiselt noorte kaasatõmbamine spordi harrastamisele. Kehalise kasvatus alal on tegevuse raskuspunkt kantud neisse linnadesse, alevitesse ja rahvarikkamatesse kohtadesse, kus seni spordielu oli soigus ja kus puuduvad spordiselsid. Suuremates linnades, kus meie sportlased on enamuses koondatud spordiselsidesse, on kaitseliit vaid arendanud sõjalise iseloomuga alasid, kuna mängude ja kergejõustiku korraldamine on peamiselt tehtud spordiselside poolt.

Kui 1926. a. kaitseliidu spordielu mõodus

organiseerimise tähe all ja loodi ülemaaline spordiklubide võrk, mis pidi kehalise kasvatus eesmärgest arusaamise ja tegeliku sportimise kandma meie suurearvulistesse alevitesse ja teistesse rahvarikkamatesse kohtadesse, siis käidi 1927. a. eelmise aasta jälgedes. Kuid ka siin tõi aruandeaasta muutusi. Paljud spordiklubid osutusid ainult nimelisteks ja ei suutnud kehalise kasvatus alal tuua elavust. Üksikutes kohtades nad likvideeriti ja asemele seati spordipealikud. Tulevik näitab, kummad suudavad kaitseliidu ridades kehakultuuri arendamist edukamalt edasi viia, kas kollektiivasutused, spordiklubid, või spordipealikud.

Kehalise kasvatus alal kaitseliidu tegevus on suunitud:

1. spordiväljade soetamisele;

2. kehalise kasvatuse juhtidele juhatuste andmisele;

3. kaitseliidu üksuste spordivahenditega varustamisele;

4. võistluste korraldamisele.

2. Spordiväljade soetamine.

Raskusi, millega meie sportlastel iseäranis tuleb võidelda, on spordiväljade ja võimlate puudus. Põllutööministeerium ja omavalitsused on kaitseliidule ja sportliikudele organisatsioonidele tulnud vastu maaalade andmises spordiväljade alla, kuid sel alal ei ole veel palju suudetud ära teha ja spordiväljade soetamine edeneb viisalt. Peaaegu kõik saadud spordiväljad on korraldamata ja paljudes alevites, ka linnades, nende seas Rakveres, Viljandis, Haapsalus, Valgas, Petseris ja Paides, nad puuduvad. Rakveres, Haapsalus ja Valgas puuduvad veel välja-vaated, mil need linnad saavad endile spordiväljad.

Registreeritud sportlaste, spordiklubide arvu ja asukohti ja spordivälju, mis kaitseliit saab kasutada, selgitab tabel Nr. 22. Tabelist selgub, et kaitseliidus on 2371 sportlast, mis teeb välja 9% kaitseliitlaste üldarvust. Osa malevaid on likvideerinud spordiklubid ja nende asemel tegutsevad spordipealikud. Spordiväljade poolest on peaaegu kõik malevad ühesuguses seisukorras. Ainult Tallinna ja Pärnu, kel sportimiseks avarad linna staadionid ja spordiseltside väljad, on täiel määral rahuldatud. Teistest malevatest on Harju malev suutnud soetada suurema arvu spordivälju. Aruandeaasta jooksul on kaitseliidu peastaap toetanud spordiväljade korraldamist 2000 krooniga.

Veel kurvem on lugu võimlatega. Peaaegu üheski linnas ei ole võimlat, kus pikal sügisel ja talvel võiks korraldada kehalisi harjutusi. Võimlate puudusest on osaliselt üle saadud üksikutes linnades, Tallinnas, Valgas, Võrus, Tartus, Narvas, Pärnus, Paides, kus koolijuhatajate ja seltside tegelaste lahkelt vastutulekul on võimaldatud kasutada koolide ja seltside ruume.

2. Kehalise kasvatuse juhtidele juhatuste andmine.

Spordielu on märksa elustanud lühiajalised, 3—14-päevased, kursused mis korraldatud kaitseliidu ja kehakultuuri sihtkapitali instruktorite ühisel tegevusel ja millistest sportlastest huviga on osa võtnud. Neil kursustel anti juhatust kergejõustiku alal, spordivõistluste korraldamiseks ja talvel juhatusi ja harjutusi suusa-sõidus.

3. Spordivahenditega varustamine.

Kaitseliidu peastaap on suutnud oma organisatsiooni varustada spordivahenditega, nõnda et siin teravat puudust ei tunta. 1927/1928. a. jooksul on peastaabi poolt jagatud välja spordi-

vahendeid 10.000 krooni väärtuses, selle hulgas 300 paari suuski.

4. Võistluste korraldamine.

Aruandeaasta jooksul on kaitseliidu spordiklubid ja organisatsioonid pöörnud tähelepanu võistluste korraldamisele, mis on ergutajaks ja kaasatõmbajaks kehalise kasvatuse arendamisele. Võistluste keskpunktiks olid kaitseliidupäeva võistlused, mis peeti Tartus ja millest võttis osa 550 sportlast. Kaitseliidupäevale eeldusid malevate eelvõistlused, mis töid elavust sportlikule liikumisele. Talvel korraldati Tapal kaitseliidu algatusel ülemaalsed suusatamisvõistlused, millest võttis osa 167 kaitseliitlast. Samuti magu kaitseliidupäevale eeldusid malevates võistlused, korraldati ka suusavõistlustele eelvõistlusi ja suusapäevi, mis tõi elavust ja andis hoogu suusaspordile.

Korraldatud spordivõistluste ja neist osavõtjate arvu ja saavutatud tagajärgi selgitavad tabelid Nr. Nr. 22, 23 ja 24. Üldse on korraldatud 163 võistlust 2463 osavõtjaga, mis keskmiselt iga võistluse peale annab 15 osavõtjat, millest arvu ei või veel pidada suureks. Võib konstateerida, et kehaline kasvatus ei ole veel kujunenud kaitseliidus massiliseks, vaid ta edeneb kava- ja järjekindlalt, tõmmates kaasa rohkem ja rohkem noori. Spordialadest leiavad suuremat harrastamist rühmsport, suusatamine ja sõjalise iseloomuga sport.

D. Propagandategevus.

a) Muudatused organisatsioonis.

1927. a. kevadel võeti ette propagandategev. ümberkorraldamine. Endised propagandaosakonnad-komiteed malevates ja malevkondades kaotati ja nende asemele nimetati seltskondliikude tegelaste hulgast üksikud isikud maleva või malevkonna propagandapealikuks. Ka kompaniidesse, kus seni puudusid vastavad propaganda-tegelased, määrati sellised ametisse. Propagandaosakond jäi püsima vaid peastaabi juure. Sarnane ümberkorraldamine võeti ette sel lihtsal põhjusel, et mitmest isikust koosnevas komitees tihti tegevuse alal jäädgi lootma üksikute peale ja keegi ei tunnud end olevat otsekoheselt kohustatud täitma ülesandeid propaganda alal. Pärast nimetatud ümberkorraldamist on ka propagandategevus üksustes kujunenud elavamaks, mis on parimaks tõenduseks ettevõetud ümberkorralduse otstarbekusest.

Propagandategevus ja selle juures käsitatavad abinõud on jäänud üldiselt endisteks.

b) Peod ja kõnekoosolekud.

Pidusid ja kõnekoosolekuid korraldati kaitseliidu osades üldse üle 1000, seega kaks korda rohkem kui eelmistel aastatel. Kõnedega pidude arv on tõusnud 150 võrra. Sama palju on tõusnud ka kõnedeta pidude arv. Kõnekoosolekuid aga on peetud 8 korda rohkem kui eelmisel aas-

tal. See rohke pidustuste ja kõnekoosolekute arv on seletatav esiteks sellega, et möödunud aruandeaasta on õieti 1¹/₄ aastat pikk (1.I.27 — 1. 4. 28), kusjuures juuretulnud veerandaastasse langeb talvine periood, mil tegevus pidude ja kõnekoosolekute korraldamise suhtes on alati elavam kui suvisel poolaastal. Teiseks langeb juuretulnud veerandaastasse vabariigi 10. aasta-

päev, mis loomulikult kutsus esile hulga pidustusi ja aktusi. Sellele vastavalt on tõusnud ka kõnedega esinemiste arv ligikaudu kolmekordseks, kusjuures eriti kohalikud tegelased on palju rohkem kordi esinenud kõnedega kui varem (Tabel Nr. 26, diagrammid Nr. Nr. 27 ja 28).

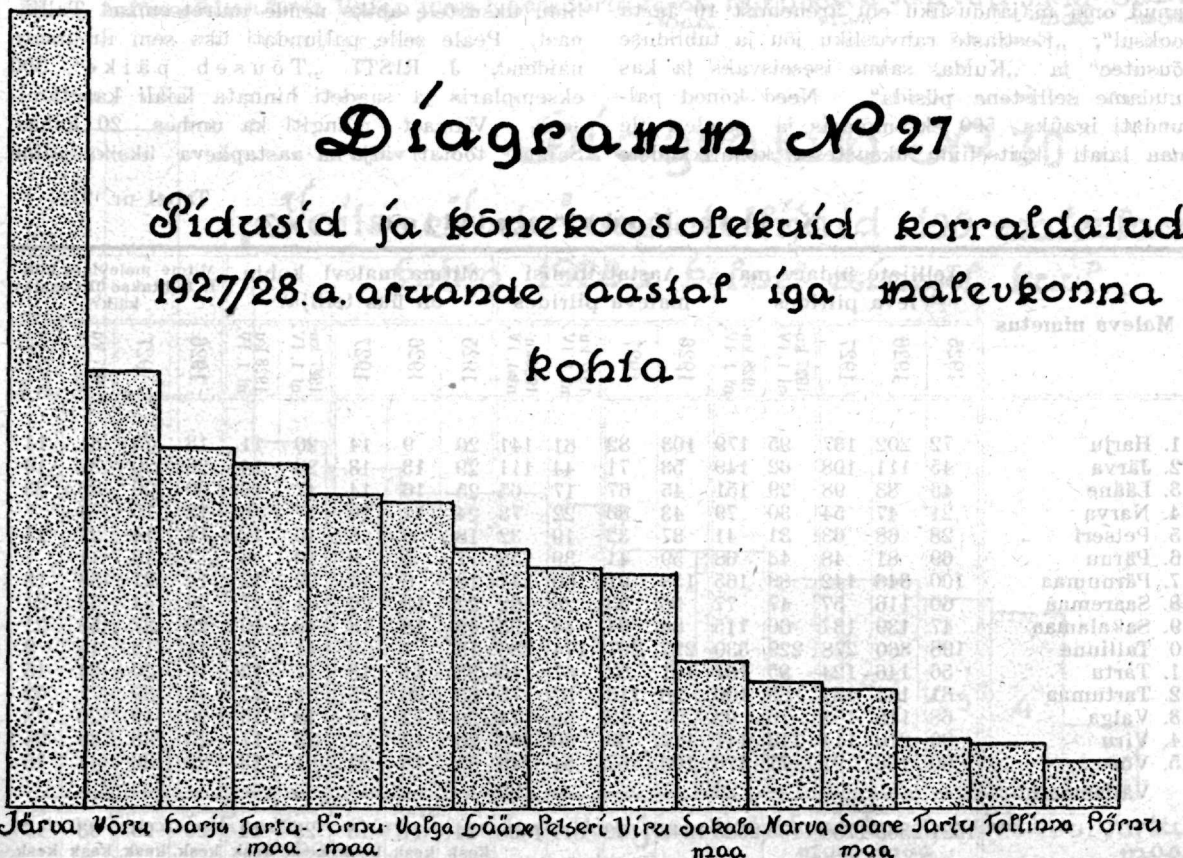
Tabel nr. 26.

Peod ja kõnekoosolekud 1925.—1928. a.

Maleva nimetus	Peod ja kõnekoosolekud												Kõnelejad								
	peod kõnedega			peod kõnedeta			kõnekoosolekud			k o k k u			kohalikud			k/l.staabist saadetud			k o k k u		
	1925	1926	1927/8	1925	1926	1927/8	1925	1926	1927/8	1925	1926	1927/8	1925	1926	1927/8	1925	1926	1927/8	1925	1926	1927/8
	1. Harju	28	29	63	7	45	49	2	10	12	37	84	124	24	43	94	11	2	7	35	45
2. Järva	23	1	67	11	1	20	4	8	83	38	10	170	28	4	140	4	5	15	32	9	155
3. Lääne	26	6?	25	5	7?	13	17	15?	18	48	28?	56	36	27?	43	10	3?	5	46	30?	48
4. Narva	8	8	12	7	2	5	—	—	—	15	10	17	6	22	25	3	7	3	9	29	28
5. Petseri	7	?	8	3	?	6	6	?	28	16	?	42	26	?	40	—	?	3	26	?	43
6. Pärnu	2	2	—	1	3	1	—	—	1	3	5	2	1	4	7	1	—	—	2	4	7
7. Pärnumaa	20	27	43	16	33	37	1	—	16	37	60	96	15	27	104	12	1	1	27	28	105
8. Saaremaa	?	?	31	?	?	9	?	?	3	?	?	43	?	?	39	?	?	1	?	?	40
9. Sakalamaa	11?	19	20	3?	26	32	15?	3	12	29?	48	64	23?	20	52	7?	5	5	35?	25	57
10. Tallinna	13	1	2	22	14	30	1	—	8	36	15	40	3	—	12	11	1	3	14	1	15
11. Tartu	4	—	8	—	6	3	—	2	1	4	8	12	4	4	12	—	—	2	4	4	14
12. Tartumaa	27	43	16	47	80	92	2	—	40	76	123	148	34	59	101	9	4	—	43	60	101
13. Valga	10	11	10	18	23	37	2	1	4	30	35	53	12	13	23	5	—	1	17	13	24
14. Viru	24	18	11	15	47	63	19	4	18	58	69	92	25	17	47	11	5	1	36	22	48
15. Võru	19	36	35	24	25	78	12	—	19	55	61	132	36	42	64	3	5	1	39	47	65
	223	201	341	179	312	475	81	43	263	483	556	1079	278	282	813	87	35	48	365	317	861

Diagramm № 27

Pidusid ja kõnekoosolekuid korraldatud 1927/28.a. aruande aasial iga malevkonna kohta

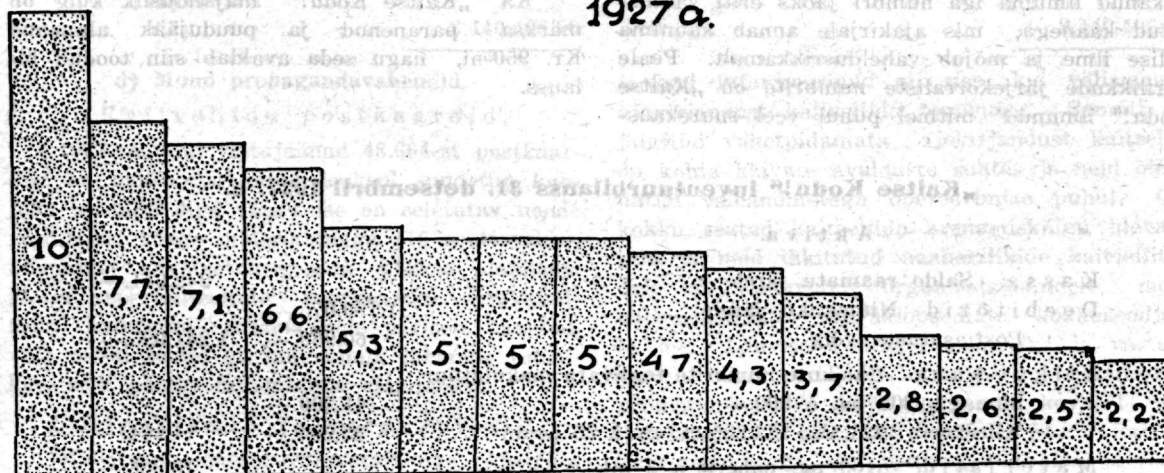
pidustuste kava, mis malevate kaudu saadeti laiali käsitamiseks. Aktusi ja pidusid korraldati aastapäeval umbes 400 kohas, kus esines ligikaudu 600 kõnelejat.

Malevatest esitatud aruannete põhjal võib kinnitada, et rahvas on igalpool soojalt osa võtnud kaitseliidu pidustustest ja kõnekoosoleku-

test. Eriti vabariigi 10. aastapäeva pidustustest on võtnud osa sõna tõsisel mõttes — kogu rahvas. Kaitseliidu ülesandel kõnelejad on mõistnud tabada õige suuna rahva südame juure pääsmiseks, tuues seega rohket kasu meie isamaale ja kasvatades meie rahvast tõsisel isamaalises vaimus.

Diagramm № 29

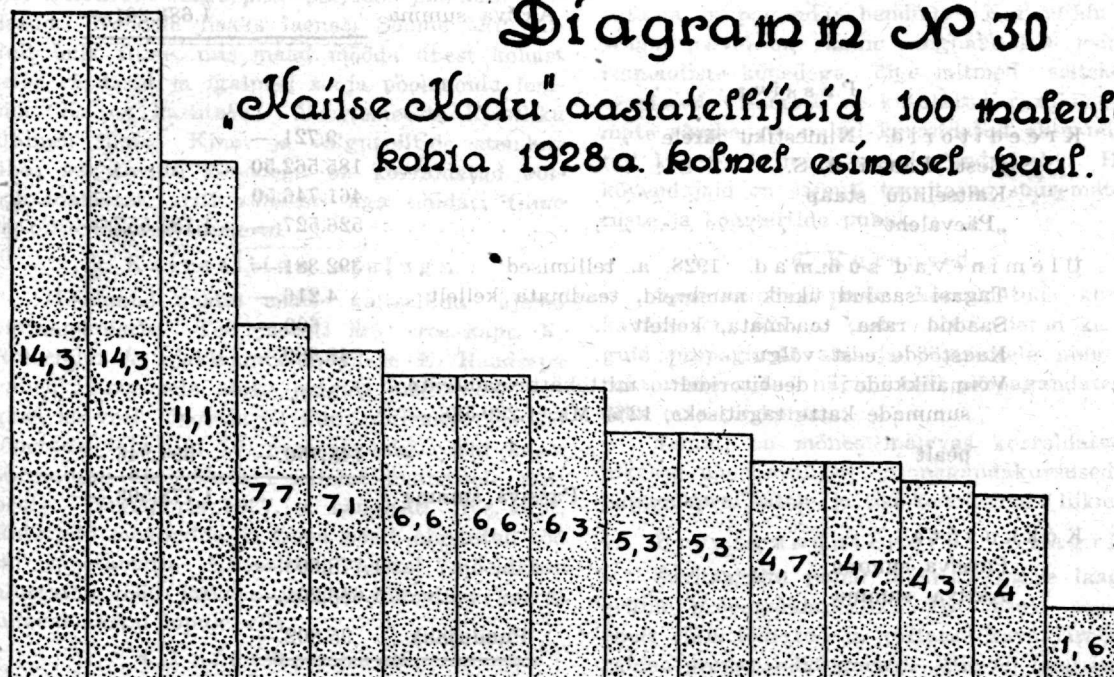
"Kaitse Klodu" aastateelijaid 100 malevase kohta 1927 a.

Pärnu Saaremaa Põlva Võru Järva Harju Ida-Virumaa Virumaa Valga Lääne-Virumaa Peipsi Ugala Ida-Virumaa Tartu

Diagramm № 30

"Kaitse Klodu" aastateelijaid 100 malevase kohta 1928 a. kolmel esimesel kuul.

Pärnu Saaremaa Põlva Võru Järva Harju Ida-Virumaa Virumaa Valga Lääne-Virumaa Peipsi Ugala Ida-Virumaa Tartu

c) „Kaitse Kodu!“

Tähtsamaks propagandavahendiks on kaitsealiidu peastaabil olnud ka möödunud aastal kaitsealiidu häälekandja, ajakiri „Kaitse Kodu!“, mis propagandapealiku V. Neggo vastutaval ja J. Jaigi (1.I.27 — 20.VIII.27) ja E. Jalaka (20.VIII.27 alates) tegeval toimetusel ilmus järjekindlalt kaks korda kuus. Heameelega võib märkida, et ajakiri on endale võitnud tee laialdastesse rahvakihitudesse ja leidnud üldise tunnustamise, mida tõestab tellijate arvu järjekindel kasvamine (Tabel Nr. 27, diagrammid 29 ja 30). 1. jaanuarist 1928. a. alates on ajakiri hakanud ilmuma iga numbriga jaoks eriti valmistatud kaanega, mis ajakirjale annab kaunima välise ilme ja mõjub vaheldusrikkamalt. Peale harilikude järjekorraliste numbrite on „Kaitse Kodu!“ ilmunud mitmel puhul veel suurekaus-

talise, rohkesisulise erinumbrina-albumina. Nii kaitsealiidupäeva puhul juunis 1927, naiskodukaitsele pühendatud jõulunumbrina ja vabariigi 10. aastapäeva puhul veebruaris 1928. Eriti viimane ligi 200-leheküljeline album leidis rahva hulgas nii sooja poolehoidu, et kogu suurendatud ladu 16 tunni jooksul otsa lõppis. „Kaitse Kodu!“ tellijad said kõik need erinumbriid erilise tasuta hariliku tellimishinnaga. Samuti anti ka eelmiste aastate eeskujul välja „Kaitse Kodu!“ 1928. a. seinakalender, mis kõigile „Kaitse Kodu!“ lugejatele 1927. a. jõulunumbriga hinnata kaasa anti.

Ka „Kaitse Kodu!“ majanduslik külg on märksa paranenud ja puudujääk alanenud Kr. 950-ni, nagu seda avaldab siin toodud bilanss.

„Kaitse Kodu!“ inventuurbilanss 31. detsembril 1927. a.

Aktiva.

Kassa. Saldo raamatu järele		242.041.—
Deebitorid Nimestiku järele	1.180.075.—	
Postiasutuste võlg	60.950.—	1.241.025.—
Liikuv vara. Üksikute numbrite tagavara makulatuur hinnaga, 206 pd. à 200.—	41.200.—	
Klischeed, 1221 tk., 132.336 rt. cm à 25 penni	33.084.—	74.294.—
Materjalid. 8169 pg. paberit à 2 mk.		16.338.—
Üleminevad summad. Naiskodukaitse Tartu rgk. vähem arvestatud	51.817.—	
Üks. numbr. müüjatele vähem arvest.	7.696.—	
Kaitsealiidu staabi toetussumma	50.000.—	109.513.—
	Aktiva summa	1.683.201.—

Passiva.

Kreeditorid. Nimestiku järele	9.721.—	
Eesti Paberi A.-S.	185.562.50	
Kaitsealiidu staap	461.746.50	
„Päevaleht“	526.527.—	1.183.557.—
Üleminevad summad. 1928. a. tellimised*	392.381.—	
Tagasi saadud üksik. numbriid, teadmata kellelt	4.216.—	
Saadud raha, teadmata, kellelt	600.—	
Kaastööde eest võlgu	48.999.—	
Võimalikkude deebitoridelt mittekättesaadavate summade katte tagatiseks, 12% Mk. 1.239.588.— pealt	148.750.—	594.946.—

Passiva summa

1.778.503.—

Kokkuvõte.

Passiva summa	1.778.503.—
Aktiva summa	1.683.201.—

Puudujääk 95.302.—

(Semenoff)

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse raamatupidaja.

1927. a. tulude ja kulude aruanne.

Tulud.		Kulud.	
Tellimiste arvel	643.072.—	Trükk, korrekt., eksped. ja arve- pidamine	849.357.—
Üks. numbrite müügi arvel	373.883.—	Klischeerimine	176.227.—
Kuulutuste arvel	514.650.—	Kaastöö	353.976.—
Toetuste arvel:		Materjalid	58.967.—
Eesti Paberi A.-S.-ilt paberi hinnaal.	212.933.—	Paber	425.866.—
Kaitseliidu staabilt	250.000.—	Toimetus ja talitus	265.166.—
Valmistatud tööde tasu arvel	200.000.—	Reklaam ja kantseleikulud	27.472.—
Mitmesugused tulud	150.566.50	Posti- ja pagasikulud	59.116.50
Puudu jääk	95.302.—	Võimalikud kahjud	148.750.—
		Mitmesugused kulud	75.509.—
	2.440.406.50		2.440.406.50

d) Muud propagandavahendid.

1. Kaitseliidu postkaardid.

1927. a. alul lattu jäänud 48.664-st postkaardist on möödunud aasta jooksul suudetud kahjusi levitada õige vähe; see on seletatav nende võrdlemisi kõrge müügihinnaga (10 senti tükk), mis pärast kavatsetakse seda märksa alandada. Kuigi veel kaitseliidu postkaartide trükkimiseks kulutatud summa pole päriselt kaetud, võib siiski loota, et see sünnib lähemas tulevikus, eriti pärast müügihinna alandamist.

2. Kinofilmid ja valguspildid.

Möödunud aastal valmistati uus kinofilm kaitseliidupäevast ja suvilaagritest, mille pikkus on umbes 700 meetrit. Seda kui ka varemuretsetud filme on möödunud aastal õige rohkesti hakatud tarvitama. Samuti on ka peastaabile kuuluvaid valguspilte paljudes paikades näidatud. Nendele lisaks laenati Soome kaitseliidult hulk filme, mis maad mööda ühest kohast teise rändasid ja igalpool sooja poolehoidu leidsid. Ka on kasutatud Noortemeeste Kristliku Ühingu filme. Kino- ja valguspiltide etendus ühes selgitavate kõnedega on korraldatud kõigis malevais, eriti rohkesti aga näidati filme ja pilte kaitseliidupäeval.

3. Kaitseliidu ajalugu.

Möödunud aastal asuti kaitseliidu ajaloo väljaandmisele. Töö jaotati ära res.-kapt. K. Rotschildi ja ajakirjanik-üliõpilase E. Raudsepa vahel. Esimesele abiks palgati möödunud sügisel ka veel õpetaja G. Puu. Oli kavatsus töö lõpetada vabariigi 10. aastapäevaks. Ent karm surmaingli käsi tõmbas sellele kavatsusele risti peale. Novembris 1927. a. sängitati res.-kapt. Rotschild maamulda ja tema poolt alustatud töö jäi lõpetamata. Käesoleval aastal mõeldakse alustatud tööd jätkata ja see võimaluse korral tuleval aastal lõpule viia.

4. Informatsioon.

Informatsiooni alal on kaitseliidu peastaabikogu 1927. aasta ning 1928. a. esimeste kuude

jooksul informeerinud nii sise- kui välismaa ajakirjandust kaitseliidu tegevuses. Samuti on jälgitud vahetpidamata ajakirjandust kaitseliidu kohta käivate avalduste suhtes ja neid õienatud valeandmetega opereerimise puhul. On kokku seatud kaitseliidu arenemiskäigu ülevaateid ja neid läkitatud naaberriikide kaitseliitudele või vastavatele organisatsioonidele, meie välisesindajale, entsüklopeediate kokkuseadajale jne. Lähema kontakti loomiseks ja vastastikuse informeerimise otstarbel komandeeriti propagandapealik möödunud aasta kevadel nädalaks ajaks Soome, kus ta tutvus Soome kaitseliidu tegevusega, eriti propaganda alal, ja Soome kaitseliidu häälekandja „Hakkapeliitta“ toimetuse ja talituse tööga.

5. Raadio ja häälekõvendajad.

Ka raadiot on möödunud aastal hakatud kasutama propagandavahendina. Kaitseliidu peastaabi palvel on raadio ringhäälingus esinenud isamaaliste kõnedega õige mitmed seltskonnategelased. Samuti on kasutatud raadiot suuremate sündmuste puhul korraldatud aktustel peetud kõnede ja muusika edasiandmiseks. Häälekõvendajaid on samuti tarvitatud suuremate aktuste ja kontsertide puhul.

6. Kursused.

Õppeosakonna poolt korraldatud kursuste kavasse on 1927. a. kestes alati võetud ka loenguid propaganda alal ja pealikutele ning instruktoreile antud näpunäiteid propagandategevuseks oma piirkonnas.

Samuti on mõnes malevas korraldatud lühikesed ühepäevased propagandakursused propagandapealikutele ja naiskodukaitse liikmetele.

7. Propagandategevus laagrites.

Suvilaagrite puhul määrati igasse laagrisse eriline propagandapealik, kes seal peastaabi poolt välja töötatud ja levitatud kava järele korraldas propagandategevust. Üle 50 laagrisse läkitati ka peastaabist mõni propagandategelane või kõneleja, kes kohalikule propagandapealikule

andis vajalisi näpunäiteid, esines kõnega ja võttis propagandategevusest osa. Laagrite puhuks oli peastaabis kokku seatud ja malevatesse laiali saadetud ka ühe propagandakõne kava, mida kohalikud propagandategelased tarbekorral võisid kasutada.

Noorte laagrisse Värskasse komandeeriti „Kaitse Kodu!“ tegevtoimetaja ühel ja peastaabi propagandapealik kahel puhul, kus nad esinesid

noortele propagandakõnedega ja korraldasid instruktoritele loengud propaganda alal kui ka neile vastavaid teeme määrates lasksid neid propagandakõnedega esineda noorte ees. Ettekanetele järgnesid harutused teemi käsitamise kohta ja läbirääkimised propaganda korraldamise võimalustest maal kui ka instruktorite ülesannetest sel alal.

Tabel nr. 21.

Malevate spordiklubid, spordiklubide liikmed ja kasutatavad spordiväljad.

Jrk. nr.	Malevad	S p o r d i k l u b i d Spordiklubide nimetus	Liikmete arv	Spordiväljad
1.	Tallinna	1. Maleva spordiklubi 2. I-se malevk. spordiklubi 3. Ida " " 4. Lõuna " " 5. Toompea malevk. spordiklubi 6. Kalevi " " 7. Tehniline " " 8. Kopli " " 9. Nõmme " "	28 32 86 29 36 21 33 22	Kasutavad Tallinnas asuvate spordorganisatsioonide spordivälju. Spordiväli on ehitamisel Kasutab S.-s. „Nõmme Kalju“ spordivälja.
			286	
2.	Harju	1. Harku komp. spordiklubi 2. Nehatu " " 3. Saku " " 4. Kolga " " 5. Rapla " " 6. Riisipere " " 7. Paldiski " " 8. Peningi " "	32 10 10 15 14 8 7 22	Spordiväljad on olemas Jõeletme, Saue, Nehatu, Raasiku, Rapla, Kodasoo, Anija, Ravila, Kolga, Kiiu ja Juuru kompaniide juures. Kõik väljad vajavad kordaseadmist. Harjutusi ja võistlusi on peetud ka juhuslikkudel lagedatel väljadel Valdekis, Harkus jne.
			118	
3.	Tartu	Kehalist kasvatust malevas juhivad spordipealikud	Regist-reeritud sportlasi 100	Kasutavad Tartu linna ja sportl. organisatsioonide spordivälju.
4.	Tartumaa	Maleva spordiklubisid ei ole. Sportlikku liikumist juhivad igas üksuses vastavad spordipealikud	Regist-reeritud sportlasi 550	Malev kasutab teiste organisatsioonide spordivälju: 1) Otepää ühiskõhnamasiumi, 2) Rõpina gümnaasiumi, 3) Jõgeva seltside spordiväli, 4) Kambja kõrgema algkooli, 5) Tartu linnavalitsuse spordiväli.
5.	Viru	1. Rakvere malevk. spordiklubi 2. II " " 3. Kohtla-Järve komp. " " 4. Venevere " " 5. Haljala malevk. " " 6. Lüganuse " " 7. Simuna komp. " " 8. Voka v. komp. " " 9. Jõhvi alevi komp. " " 10. Kadrina malevk. " " 11. Tudolinna komp. " " 12. Kiltsi " "	18 27 17 18 20 17 14 24 20 17 9 13	Spordiväli asub Rakveres, Põllu tän. Ehitusel Karitsa asunduses. Korraldamata. Aa asunduse pargis. Korraldamata. Spordivälja ei ole. Kasutatakse juhuslikke välju Haljalas-Kakumäel. Korraldamata. Erra-Liival. Korraldamata. Avanduse asunduses. Korraldamata. Voka vallas. Jõhvi alevis. Vajab korraldamist. Kadrina 6-kl. algkooli juures. Korraldamata. Tudolinnas. Korraldamata. Ei ole. Kasutavad juhuslikke välju.
			214	
6.	Pärnu	1. Maleva spordiklubi	108	Kasutab Pärnu linna spordivälja.

7. Pärnumaa	1. Maleva spordiklubi	7		
	2. Mõisaküla spordiklubi	16		Mõisaküla alevis, rendiplats.
	3. Abja spordiklubi	9		Sportimiseks kasutab turuplatsi.
	4. Audru „	8		Audru-Lindil ühine väli kohaliku kooliga.
	5. Karksi „	12		Karksi-Nuias riigirendi alusel.
	6. Killingi-Nõmme spordiklubi	10		Kilingi-Nõmmel ühine kohaliku spordiseltsiga.
	7. Sindi spordiklubi	10		Sindi alevis ühine S.-s. „Kaljuga“.
	8. Väandra „	12		Vändra alevis riigirendi alusel.
		84		Suurem osa välju on korraldamata.
8. Narva	1. Narva malevk. spordiklubi	49		Kasutab Narva ja sportl. organisatsioonide spordivälju.
	2. Vaivara „	12		
	kahe osakonnaga: 1. Sillamäel, 2. Peteristil	12	naisliiget	
9. Sakalamaa	1. Viljandi linna malevk. spordiklubi	32		Kasutab Viljandi maakonnavalitsuse parki sportimiseks.
	2. Tarvastu „	18		
	3. Põltsamaa „	43		
	4. Tänasilma „	27		
	5. Suure-Jaani „	17		
	6. Paistu „	9		
	7. Pi.istvere „	11		
	8. Kõpu „	8		
		165		
10. Järva	1. Paide spordiklubi			Spordiväljad on olemas 1) Paides, 2) Kirnas, 3) Aegviidus, 4) Koerus ja 5) Järva Jaanis. Kõik väljad vajavad korraldamist.
	2. Türi „			
	3. Tapa „			
	4. Lehtse „			
	5. Järva-Jaani „			
	6. Koeru „			
	7. Rake „	115		
	8. Aegviidu „			
	9. Kirna „			
	10. Ambla „			
	11. Albu „			
	12. Särevere „			
11. Lääne	1. Haapsalu malevk. spordiklubi			Spordiväljad on olemas: 1) Lihulas, 2) Kirblas, 3) Paadremaal, 4) Varblas, 5) Haapsalu-Asukülas, 6) Lättrus, 7) Ristil, 8) Räägul, 9) Kiri-mäel, 10) Paaslepa, 11) Sipas, 12) Märjamaal, 13) Vigalas. Suurem osa välju korraldamata.
	2. Märjamaa „			
	3. Lihula „			
	4. Paadremaa komp. „			
	5. Paatsalu „	135		
	6. Lättru „			
	7. Risti „			
	8. Noarootsi „			
	9. Vigala „			
12. Võru	1. Linna malevk. spordiklubi	30		Kasutavad Võru garnisoni spordivälja.
13. Petseri	1. Petseri malevk. spordiklubi	90		Linna maast väljaplaneeritud maaala. Spordivälja ei ole.
	2. Laura malevk. „	40		
	3. Värska „	40		
		170		
14. Valga	Spordiklubisid malevates ei ole. Sportlikku liikumist juhivad spordi-pealikud, kellede asukohad Valgas ja Tõrvas	97		Valgas kasutatakse meesgümnaasiumi saali, spordivälja ja linna parki. Tõrvas—Tõrva ühisgümnaasiumi võimlat ja spordivälja.
15. Saaremaa	1. Kuresaare linna spordiklubi	38		Linna laadaplats. Karjamaa.
	2. Sõrve malevk. „	12		
	3. Kihelkonna malevk. spordiklubi	22		
	4. Leisi „	29		
	5. Valjala „	14		
	6. Põide „	8		
	7. Muhu „	15		
		138		
80 spordiklubi				2371 registreeritud sportlast.

Tabel nr. 22.

Malevates peetud spordivõistlused ja nendest osavõtjate arv.

Jrk. nr.	Malev	Korraldajad	Võistluste arv	Osavõtjate arv
1.	Tallinna	1. Maleva staap 2. Maleva spordiklubi 3. Kalevi malevk. spordiklubi 4. Lõuna " " 5. Nõmme " "	2 4 2 3 1	421
			Kokku 12	
2.	Harju	1. Maleva staap 2. Linna ümbruskonna malevkond 3. Kose malevkond 4. Rapla " " 5. Nissi " " 6. Nehatu komp. 7. Harku " " 8. Saue " " 9. Jõeleftme komp.	1 1 4 2 1 2 2 1 1	235
			Kokku 15	
3.	Tartu	—	—	—
4.	Tartumaa	Maleva staap ja üksused	14	387
5.	Viru	Maleva staap ja üksused	25	259
6.	Pärnu	Maleva staap	20	172
7.	Pärnumaa	Võistlusi on peetud lendkoolides, laagrites ja üksustes kuidas suvel nõnda ka talvel	3	62
8.	Narva	Maleva staap	19	321
9.	Sakalamaa	Maleva staap, spordiklubid ja üksused	31	237
10.	Järva	Võistlusi on korraldanud maleva staap, spordiklubid ja maleva üksused	3	72
11.	Lääne	Maleva staap, spordiklubid ja üksused	3	32
12.	Võru	Maleva staap ja spordiklubid	11	120
13.	Petseri	Spordiklubid	3	63
14.	Valga	Maleva staap ja üksused	3	44
15.	Saaremaa	Malevkonnad ja kompaniid	1	38
			Kokku 163 võistlust	2463 osavõtj.

Tabel nr. 23.

1927. a. kaitselidupäeva võistluste võitjad.

Kergejõustik.

Alad:	Võitjate nimed:	Malev:	Tagajärg:
Jooksud:			
A klass 100 m.	Läbent, Edgar	Tartu	12,2 sek.
400 m.	Rähn, Elmar	Tallinna	51,9
1500 m.	Villemson, Joh.	"	4.21,3 "sek.
110 m. tõket	Rähn, Elmar	"	16,3
B klass 100 m.	Korol, Vold.	Tartu	11,7 "
200 m.	Korol, Vold.	"	24,8 "
1500 m.	Räästas, Helm.	Tallinna	4.31,4 "
Teatejooksud:			
a) 5×200 m.	1. Rähn, 2. Saulmann, 3. Koltsin, 4. Palmberg, 5. Küttim	Tallinna	2.03,0 "
b) 5×1000	1. Beldsinsky, 2. Saulmann, 3. Rebas, 4. Huuk, 5. Villemson.	Tallinna	13.14,1 "
Hüpped:			
A klass. Kaugus hooga	Klumberg, Aleksander	Tallinna	6.67 m.
Kõrgus "	Klumberg, Aleksander	"	1.70 m.
Kolmik "	Klumberg, Aleksander	"	14.70 m.

B klass.	Teivashüpe Kaugus hooga Kõrgus „	Reisner, Al. Küttis, Nikolai Leinbök, H.	Tartu Narva Võru	3.40 m. 6.11 m. 1.60 m.
Tõuked, heited, visked:				
A klass.	Kuul (7.257 kg.) Ketas Oda Granaat	Feldmann, Nikolai Kalkun, Gustav Klumberg, Aleksander Klumberg, Aleksander	Tartu „ Tallinna „	13.53,5 m. 43.16 m. 55.06 m. 79.68 m.
B klass.	Kuul (5.44 kg.) Ketas	Simson, J. Lilienthal, E.	Tartu Sakalamaa	15.04 m. 36.49 m.

Laskmine:

Grupilaskmine sv. püssidest	1. Ennok, 2. Tedderson, 3. Müllerson, 4. Vassil, 5. Jürgenson, 6. Treimut.	Võru	358 silma
Üksiklaskmine sv. püssidest	Kütt, Nikolai	Narva	122 silma
Pealikute laskm. püstolitest	Prommi, Johannes	Narva	55 silma
Laskmine rask. kuulip.	Rosenvaldt, Aleksander	Tartu	92 silma

Sõjalise iseloomuga võistlusalad:

Sõjaline kolmevõistlus	Utt, Rudolf	Narva	4.26,6 sek.
Orienteerumisjooks	Elberg, Villem	Tallinna	53.28,3 „
25 klm. jalgrattasõit	Rossmann, Evald	Tartumaa	1.01,30 „
Jao rännakvõistlus	1. Reimann, 2. Korko, 3. Kink, 4. Laas, 5. Soonberg, 6. Unt, 7. Mihelson, 8. Voitka	Tartu	1.00.36,9 sek.

Mängud:

Jalgpall	1. Uuli, 2. Paal, 3. Räästas, 4. Kipp, 5. Kelmser, 6. Gerasimov, 7. Laamann, 8. Birkentak, 9. Nelisnoi, 10. Piperal, 11. Estam.	Tallinna
Pesapall	1. Kink, 2. Brett, 3. Arbeiter, 4. Opmann, 5. Martinson, 6. Jürgens, 7. Väärand, 8. Oole, 9. Kink, A.	Tartu

Tabel nr. 24.

1927. a. saavutatud kaitseliidu sportlaste parimad tagajärjed.

1. Jooksud:

60 m.		1500 m.	
1. Kirp, Viru malev	7,5 sek.	1. Villemson, Tallinna malev	1.21,3 sek.
2. Erna, „ „	7,6 „	2. Huuk, „ „	4.25,0 „
3. Jürilau, „ „	7,6 „	3. Rützel, Sakalamaa „	4.26,4 „
100 m.		4. Hermann, Tartu „	4.30,2 „
1. Labent, Tartu malev	11,2 sek.	5. Erg, Sakalamaa „	4.31,0 „
2. Rähn, Tallinna malev	11,3 „	6. Räästas, Tallinna „	4.31,4 „
3. Piip, Võru malev	11,5 „	7. Estam, „ „	4.31,4 „
4. Ütt, Narva malev	11,6 „	8. Truus, Tartu „	4.32,4 „
5. Anniko, Valga malev	11,6 „	9. Lille, Viru „	4.33,4 „
6. Kitsing, Tartu „	11,6 „	10. Dunkel, Petseri „	4.34,0 „
7. Küttim, Tallinna malev	11,6 „	3000 m.	
8. Korol, Tartu „	11,7 „	1. Hakmann, Võru malev	10.12,0 sek.
9. Lille, Viru „	12,0 „	2. Harrak, „ „	10.15,0 „
10. Soots, Pärnumaa „	12,0 „	3. Hendrikson, „ „	10.21,0 „
200 m. (B klass).		4. Idla, Järva „ „	11.58,3 „
1. Täht, Sakalamaa malev	24,3 sek.	5. Maurer, Järva „ „	12.14,2 „
2. Tamm, „ „	24,6 „	6. Ambach, „ „	12.17,5 „
3. Korol, Tartu „	24,8 „	7. Kaasik, Saaremaa „	12.40,0 „
4. Lille, Viru „	24,9 „	8. Melov, „ „	12.41,0 „
5. Koger, Tartu „	25,4 „	9. Neggo, „ „	12.47,0 „
6. Udra, Võru „	25,7 „	110 m. tõket.	
7. Lilienthal, E., Sakalamaa malev	25,7 „	1. Rähn, Tallinna malev	16,3 sek.
8. Brüller, Tartu malev	25,7 „	2. Palmberg, Tallinna malev	16,8 „
9. Elberg, Tallinna „	25,8 „	3. Viin, Tartu „	17,0 „
10. Räästas, „ „	26,2 „	4. Reisner, Tartu „	17,2 „
400 m.		5. Grossholm, Pärnu „	18,4 „
1. Rähn, Tallinna malev	51,9 sek.	Teatejooksud:	
2. Villemson, Tallinna malev	54,0 „	4×100 m. Petseri malev	50,8 sek.
3. Kitsing, Tartu „	54,6 „	4×200 m. (rakmetes) Sakalamaa malev	1.58,8 „
4. Saulmann, Tallinna „	54,6 „	5×200 m. Tallinna „	2,03 „
5. Reisner, Tartu „	55,0 „	10×100 m. Harju „	2.27,8 „
6. Korol, „ „	55,6 „	800+400+200+200 m. Petseri „	4.25,0 „
7. Küttim, Tallinna „	56,2 „	800+400+300+200 m. Sakalamaa „	4.42,5 „
8. Täht, Sakalamaa „	56,4 „	10×500 m Tallinna malev	12.13,3 „
9. Peterson, Võru „	57,7 „	5×1000 m. „ „	13.14,1 „
10. Kallmann, Sakalamaa „	59,2 „		

2. H ü p p e d :

Kaugushüpe hooga.

1. Klumberg, Tallinna malev	6.67	m.
2. Rähna, " "	6.61	"
3. Labent, Tartu " "	6.44,5	"
4. Liinat, Tallinna " "	6.29	"
5. Lilienthal, E., Sakalamaa malev	6.24	"
6. Lilienthal, H., " "	6.17	"
7. Küttis, Narva malev " "	6.11	"
8. Neumann, Tartu malev	6.04	"
9. Ütt, Narva " "	6.02	"
10. Täht, Sakalamaa malev	6.02	"

Kõrgushüpe hooga.

1. Klumberg, Tallinna malev	1.75	m.
2. Roht, Tartu " "	1.70	"
3. Ütt, Narva " "	1.70	"
4. Pillikse, Tallinna " "	1.65	"
5. Martinson, Tartu " "	1.65	"
6. Loorberg, Järva " "	1.61	"
7. Leinbok, Võru " "	1.60	"
8. Palmberg, Tallinna " "	1.60	"
9. Kraamann, Harju " "	1.60	"
10. Kink, Tartu " "	1.60	"

Kolmikhüpe hooga.

1. Klumberg, Tallinna malev	14.07	m.
2. Rahn, " " "	13.84	"
3. Küttis, Narva " " "	13.26	"
4. Labent, Tartu " " "	13.23,5	"
5. Kink, " " "	12.81	"
6. Kuika, Võru " " "	12.67	"
7. Lilienthal, Sakalamaa malev	12.60	"
8. Liinat, Tallinna " " "	12.55	"
9. Rätsep, Petseri " " "	12.47	"
10. Lilienthal, H., Sakalamaa malev	12.28	"

Teivashüpe.

1. Reisner, Tartu malev	3.40	m.
2. Martin, " " "	3.30	"
3. Klumberg, Tallinna malev	3.30	"
4. Kallas, Tartu " " "	3.10	"
5. Pillikse, Tallinna " " "	3.00	"
6. Liinat, " " "	3.00	"
7. Kuika, Võru " " "	2.80	"
8. Lilienthal, E., Sakalamaa malev	2.80	"
9. Olo, Pärnumaa " " "	2.70	"
10. Viikmann, Petseri " " "	2.70	"

Tõuked, visked ja heited.

Kuulitõuge (7.257 kg.)

1. Feldmann, Tartu malev	13.53,5	m.
2. Tammer, Tallinna " "	13.33	"
3. Liinat, " " "	12.87	"
4. Lilienthal, H., Sakalamaa malev	12.62	"
5. Klumberg, Tallinna " "	11.99	"
6. Madisson, Sakalamaa " "	11.95	"
7. Rosenberg, Petseri " "	11.91,5	"
8. Järlik, " " "	11.86	"
9. Lilienthal, E., Sakalamaa " "	11.69	"
10. Lehtmets, Tallinna " "	11.67	"

Kuulitõuge (5.44 kg.)

1. Simson, Tartu malev	15.51	m.
2. Rosenberg, Petseri malev	14.68	"
3. Oole, Tartu " "	14.01	"
4. Tender, Tallinna " "	13.99	"
5. Roots, Tartumaa " "	13.84	"
6. Kraamann, Harju " "	13.75	"
7. Lilienthal, E., Sakalamaa malev	13.65	"
8. Piperall, Tallinna " "	11.84	"
9. Gerasimov, " " "	11.71	"
10. Eichvaldt, Harju " "	10.91	"

Kettaheide:

1. Kalkun, Tartu malev	43.16	m.
2. Feldmann, " "	40.47	"
3. Liinat, Tallinna " "	39.59,5	"
4. Ivask, Tartu " "	39.07	"
5. Klumberg, Tallinna malev	38.10,5	"
6. Ernesaks, " "	36.80	"
7. Kärt, Järva " "	36.75	"
8. Lilienthal, E., Sakalamaa malev	36.49	"
9. Sork, Harju malev	35.70	"
10. Järlik, Petseri " "	34.42,5	"

O d a v i s k e.

1. Klumberg, Tallinna malev	55.06	m.
2. Järvi, Tartu " "	51.35	"
3. Lilienthal, H., Sakalamaa malev	50.37	"
4. Rosenberg, Tallinna " "	47.85	"
5. Koch, Tartu " "	47.82,5	"
6. Kuusik " "	47.71	"
7. Lõhmus, Võru " "	45.75	"
8. Järlik, Petseri " "	45.55	"
9. Lehtmets, Tallinna " "	45.00	"
10. Luts, Valga malev " "	44.46	"

G r a n a a d i v i s k e.

1. Klumberg, Tallinna malev	92.40	m
2. Lehtmets " "	77.27	"
3. Luts, Valga " "	74.16	"
4. Tranberg, Tallinna " "	73.26	"
5. Lillipuu, Valga " "	71.13	"
6. Ütt, Narva " "	69.82	"
7. Lilienthal, H., Sakalamaa malev	68.86	"
8. Puusild, Pärnumaa " "	68.35	"
9. Kärt, Järva " "	67.62	"
10. Kuika, Valga " "	66.78	"

U j u u i n e.

50 m. vabalt.

1. Toonekurg, Võru malev	34,6	sek.
--------------------------	------	------

100 m. vabalt.

1. Toonekurg, Võru malev	1.33,0	sek.
--------------------------	--------	------

200 m. seljali.

1. Toonekurg, Võru malev	4.03,7	sek.
--------------------------	--------	------

100 m. rinnuli.

1. Leinbok, Võru malev	2.14,8	sek.
------------------------	--------	------

Jalgrattasõit.

9 klm.

1. Proomann, Harju malev	19.15,0	sek.
2. Kotkas, " "	21.15	"

10 klm.

1. Stern, Viru malev	25.15,0	sek.
2. Terts, " "	25.30	"
3. Vetka, " "	26.22	"

14,5 klm.

1. Heidemann, Pärnumaa malev	28.05,0	sek.
2. Pulk, " "	29.04,0	"
3. Oidermann, " "	30.02,0	"

25 klm.

1. Jalg, Saaremaa malev	52.02,0	sek.
2. Kindel, " "	57.27,7	"
3. Pendt, Narva " "	57.29,0	"
4. Hansen, Sakalamaa malev	57.31,0	"
5. Kreitsberg, Valga " "	58.30,0	"
6. Roose, Saaremaa " "	59.53,0	"
7. Pother, Sakalamaa " "	1.00,09	"
8. Viks, " "	1.03,01	"
9. Kõlkar, Tallinna " "	1.12.33,9	"
10. Seiler, " "	1.14.50,0	"

Suusatamine.

1 klm. noortele (kuni 13 a)		2. Andresson, A., Sakalamaa malev		48,75 sek.	
1. Hurt, Sakalamaa malev	6.11,3 sek.	3. Kirsch, " "	" "	50.19,4 "	" "
2. Buschmann, " "	6.20 "	4. Lille, Viru	" "	50.23,6 "	" "
3. Roots, " "	6.40,9 "	5. Verder, Viru	" "	51.37,0 "	" "
3 klm.		6. Nappus, Tallinna	" "	54.14,0 "	" "
1. Koovit, Sakalamaa malev	13.26,7 "	7. Rästas, Viru	" "	55.16,8 "	" "
2. Petrov, Tallinna	13.34,0 "	8. Rebas, Tallinna	" "	58.17,0 "	" "
3. Andersson, Viru	14.00,0 "	9. Tobre, Petseri	" "	58.21,0 "	" "
4. Lille, " "	14.08,0 "	10. Rätsepp, " "	" "	58.36,5 "	" "
5. Papa, Harju	14.20,0 "	12 klm. takistustega.			
6. Andresson, A., Sakalamaa malev	14.25,0 "	1. Laupmann, Harju malev	" "	1.07,32 sek.	" "
7. Rätsepp, Petseri	14.44,0 "	2. Klaaser, " "	" "	1.11,18 "	" "
8. Tobre, " "	14.47,0 "	3. Ploompuu, " "	" "	1.13,37 "	" "
9. Haraka, Narva	14.52,0 "	15 klm. murdmaa.			
10. Kauk, Sakalamaa	14.55,4 "	1. Andresson, Viru malev	" "	1.06,26 sek.	" "
4 klm.		2. Verder, " "	" "	1.11,24 "	" "
1. Kongas, Pärnu malev	16,3 sek.	3. Leemets, " "	" "	1.16,05 "	" "
2. Kivi, " "	17,1 "	25 klm.			
3. Müllerson, " "	17,2 "	1. Andresson, Viru malev	" "	1.55.14,1 "	" "
5 klm.		2. Niilov, Narva	" "	1.55.19,3 "	" "
1. Rästas, Viru malev	24.33,4 sek.	3. Papa, Harju	" "	1.58.06,2 "	" "
2. Andresson, Viru malev	24.42,4 "	4. Harraka, Narva	" "	2.04.18,0 "	" "
3. Kaber, " "	24.56,8 "	5. Teksal, Viru	" "	2.09.55,0 "	" "
4. Kärt, " "	30.05 "	6. Lillberg, Tartumaa	" "	2.10,00 "	" "
10 klm.		7. Laas, Tartu	" "	2.10.55 "	" "
1. Koovit, Sakalamaa malev	46.39,6 sek.	8. Verder, Viru	" "	2.13.12,0 "	" "
		9. Raudson, Tartumaa	" "	2.14.20,0 "	" "
		10. Reijo, Narva	" "	2.14.30,0 "	" "

Tabel nr. 25.

Kaitselidude rekordid.

Võistlusala	Rekordi püstitaja	Malev	Rekord
Jooksud:			
A klass. 100 m.	Labent, Edgar	Tartu	11,2 sek.
200 "	Täht, Herman	Sakalamaa	24,3 "
400 "	Rähn, Elmar	Tallinna	51,9 "
800 "	Bartsch	Lääne	2.10,0 "
1500 "	Villemson, Joh.	Tallinna	4.21,3 "
3000 "	Rüütel, Al.	Tartu	9.32,2 "
110 m. tõket	Rähn, Elmar	Tallinna	16,3 "
B klass. 100 m.	Korol, Voldemar	Tartu	11,7 "
200 "	Tamm, Karl	Sakalamaa	24,6 "
400 "	Korol, Voldemar	Tartu	55,8 "
1000 "	Kilp, Edgar	Tallinna	2.57,0 "
1500 "	Erg, Joh.	Sakalamaa	4.31,0 "
3000 "	Hakmann	Võru	10.12,0 "
Teatejooksud.			
4×100 m.	Petseri malev	Petseri	50,8 "
4×200 m. rakmetes	Sakalamaa malev	Sakalamaa	1.58,8 "
5×200 m.	Tallinna malev	Tallinna	2,03 "
10×100 m.	Harju malev	Harju	2.27,8 "
800 + 400 + 200 + 200 m.	Petseri malev	Petseri	4.25,0 "
800 + 400 + 300 + 200 m.	Sakalamaa malev	Sakalamaa	4.42,5 "
10×500 m.	Tallinna malev	Tallinna	12.13,3 "
5×1000 m.	Tallinna malev	Tallinna	13.14,1 "
Hüpped hooga.			
A klass. Kaugus	Klumberg, Al.	Tallinna	6,72 m.
Kõrgus	Steinberg, Paul	Tartu	1,75 "
Kolmik	Klumberg, Al.	Tallinna	14,07 "
Teivas	Reisner, Al.	Tartu	3,40 "
B klass. Kaugus	Lilienthal, Elmar	Sakalamaa	6,24 "
Kõrgus	Leinbock, H.	Võru	1,60 "
Kolmik	Küttis, Nikolai	Narva	13,29 "
Teivas	Kuika, O.	Võru	2,80 "
Hüpped hoota.			
Kaugus	Bach, Hermann	Sakalamaa	2,79 "
Kõrgus	Tamm, R.	Viru	1,22 "
Kolmik	Lilienthal, Herman	Sakalamaa	8,17 "

Tõuked, visked ja heited.

A klass.	Kuulitõuge (7.257 kg)	Feldmann, Nikolai	Tartu	13.53,5	sek.
	Kettaheide	Kalkun, Gustav	Tartu	43.16	"
	Odaviske	Klumberg, Al.	Tallinna	55.06	"
	Granaadiviske	Klumberg, Al.	Tallinna	92.40	"
B klass.	Kuulitõuge (5.44 kg.)	Simson, J.	Tartu	15.51	"
	Kettaheide	Lilienthal, E.	Sakalamaa	36.49	"
	Odaviske	Lõhmus	Võru	45.75	"
	Granaadiviske	Luts, Joh.	Valga	74.16	"

Talisport.

Suusatamine.

3 klm.	Koovit, Joh.	Sakalamaa	13.26,7	sek.
4 klm.	Kongas, August	Pärnu	16,3	"
5 klm.	Rästas, O.	Viru	24.33,4	"
10 klm.	Koovit, Joh.	Sakalamaa	46.39,6	"
12 klm. takistustega	Laupmann	Harju	1.07,32	"
15 klm. murdmaa	Andresson, Th.	Viru	1.06,26	"
25 klm.	Andresson, Th.	Viru	1.55,41	"

Jalgrattasõit.

9 klm.	Proomann	Harju	19.15,0	"
10 klm.	Stern, Joh.	Viru	25.15,0	"
14,5 klm.	Heidemann, J.	Pärnumaa	23.05,0	"
25 klm.	Jalg, August	Saaremaa	52.02,0	"

Tänases numbris: *Kaitseliidu pühaks. Adrienne Lints. — Kaitseliidupäevaks. Sõjaminister kindr. N. Reek. — Kaitseliit ja julgeolek. Sise-minister J. Hünerson. — ... siis üles, üles, Eesti malev. K.-l. ülem kindr. J. Roska. — Tere tulemast. Pealik J. Jakobson. — Kaitseliidu mured. O. Suursõdt. — Sõjalisest kasvatusest koolides. Kol. A. Traksmann. — Läti kaitseliidu tegevus. — Leedu küttide liit. — Pärnu ajalooliselt. H. Prants. — Pärnu korraldamas kodukaitset 10 a. eest. J. Maide. — Kuurort Pärnu. R. Meiner. — Naiskodukaitse Pärnumaal. J. Johani. — Kaitseliidust, spordist ja rahva elujüst. H. Tammer. — Harjutagem vaimu ja keha isamaa tarvis. H. Balder. — Ungari kuningriigi uue riigioiguslik korraldus. S. v. Csekey. — Sammaldunud kääbas. J. Mändmets. — Eesti vabadusvõitluste ilukirjanduslik kajastus. B. Linde. — Tuleviku sõda. E. J. — Skoutluse taotlusi. — Soome küttid. V. Neggo. — Harju maleva päev. — Harju malev läinud aastal. — Saaremaa malev möödunud tegevusaastal. — Peipsi-äärsed malevlased ei tuku. — Raske kaotus Narva kodukaitsele. — Res. ltn. J. Käosaar †. — Male. LISA: Kaitseliidu 1927. a. tegevuse aruanne.*